MOST

ŠTVRŤROČNÍK PRE SLOVENSKÚ KULTÚRU

A QUARTERLY FOR SLOVAK CULTURE

ROČNÍK 6 VOLUME • 1959 • ČÍSLO 4 NUMBER

ORGÁN SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATELOV A UMELCOV

SLOVAK WRITERS' AND ARTISTS' ASSOCIATION

REDIGUJE

MIKULÁŠ ŠPRINC

VYCHODÍ ŠTYRIRAZY DO ROKA.
PREDPLATNÉ:
USA a CANADA $5.00
INÉ KRAJINY $4.00

REDAKCIA:
MIKULÁŠ ŠPRINC
28700 EUCLID AVENUE
WICKLIFFE, OHIO, USA.

Administrácia:
REVUE MOST
2006 Schrage Ave.
Whiting, Ind. — USA
Vydáva: REV. JÁN J. LACH

OBSAH

J. C. Hronský: **Predsedníctvu Spolku slovenských spisovateľov a umelcov**—145
Miloš K. Mlynarovič: **Rodný môj kraj** — 146
Jahodárka — 152
Mikuláš Šprinc: **Záhradám** — 152
Matador — 153
Dr. Ján Oráč: **Pápeži a komunizmus II** — 154
Tu Fu: **Desať básní** (Preklad Karola Strmeňa) — 164
Karol Strmeň: **Zlomky z denníka** — 169
T. J. Zúbek, O.F.M.: **Spomienky na P. Augustína Gemelliho, O.F.M.** — 175

KULTÚRA A ŽIVOT

Kázeň J. E. biskupa A. G. Grutku, D.D. — 179
Ohlas Zahraničnej Matice Slovenskej — 181
Kultúrny význam oslavy 50. výročia Sestier sv. Cyrila a Metoda — 181

KNIHY

Joseph M. Kirschbaum. **Slovak Struggle for Independence** (Rev. A. Pier, OSB) — Joseph Pauco. **Christian Slovakia Under Communism** (Rev. A. Pier, OSB) — Dr. Jozef Kirschbaum. **Náš boj o samostatnosť Slovenska** (J. Paučo) — Ladislaus Lukács, SJ–Ladislaus Polgár, SJ. **Documenta Romana historiae Societatis Jesu in Regnis Corona Hungarica unitis.** Tomus I. 1550-1570 (Michal Lacko, SJ) — **Filozofický slovník.** P. Judin - Rozental (šn) — Ján Mišianik a kolektív. **Dejiny staršej slovenskej literatúry** (mž) — 184

ČÍSLO 4 | MOST | ROČNÍK VI.
NO. 4 | | VOL. VI.

PREDSEDNÍCTVU

SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV A UMELCOV

Priatelia,

Ešte predtým, ako by Zahraničná Matica Slovenská dostala príslušnú formu organizačnú, pokladám si za povinnosť — iste viac priateľskú ako úradnú! — osloviť vás, aby ste si osvojili volanie argentínskych Slovákov z 30. augusta 1959.

Spisovateľom a umelcom iste netreba mi pripomínať, akú úlohu zastávali na Slovensku v činnosti Matice Slovenskej — tak dovoľujem si veriť, že tu, ďaleko od hraníc Slovenska, ešte plnšie budeme prejavovať naše povinnosti podporiť snahy toho združenia, ktoré chce konať v národe to, čo umlčaná Matica doma konať nemôže.

Nech sa nikto z nás nezastavuje pri myšlienke, že rámec možností máme užší ako bol doma, nevykonáme azda veľké veci, ale učiníme mnoho, keď vykonáme to, čo môžme, keď budeme hlásať našou činnosťou, hoci aj skromnejšou, že ani Matica Slovenská neumrela, lebo žila s národom a žije v ňom i dnes.

V radoch hýbateľov literárneho a umeleckého života nemali sme ideových sporov, história raz musí uznať, že v službách národu rovnakí sme boli a nie sme inakší ani za hranicami. Nemýlili nás nijaké rozpory v iných sektoroch, priznávali sme rovnako a radi hodnotu každého zjavu literárneho alebo umeleckého, nech sa ukázal kdekoľvek, tak máme právo sľubovať, že neodchýlime sa od tejto linaje v dnešnom tvrdom položení národa, keď súlad má vyššiu cenu a slovo hlbší význam.

Rád som, že tieto riadky môžem adresovať dnes takému združeniu, ako je Spolok slovenských spisovateľov a umelcov, — priateľom, ktorým zahraničná Matica Slovenská nemôže byť ľahostajná.

Luján, 24. sept. 1959

S pozdravením,

Váš

J. C. Hronský

RODNÝ MÔJ KRAJ

(ZO SPOMIENOK)

Miloš K. Mlynarovič

Slovenské tango *Rodný môj kraj,* ktoré velebí rodnú dedinku ako najkrajší kút pod slnkom, aj mňa privádza do toho kútika, kde som spatril prvý raz svetlo sveta.

V srdci básnikovom rodný kraj zaujíma mimoriadne miesto a jeho duša sa stále na ňom kolíše ako čln na hladine rozvlnenej rieky. Vynárajú sa mu z neho toľké bytosti, na ktoré sa tak podrobne pamätá ako na nijakú inú neskoršiu udalosť svojho života. Dlhé roky s rovesníkmi, s kamarátmi, s rodičmi, s prírodou, zvieratmi, s kostolom, so skalami, s domami, záhradami, s priezračne čistou vodou, lesmi napĺňujú ľudskú dušu najkrajšou poéziou, akú stretneme len raz púti za strateným rajom.

Rodný kraj, to je prvý orientačný bod do sveta, prvý horizont a prvá peršpektíva, prvé poznanie a prvé dotyky života, krásy, radosti, žiaľu, vznikov, zmaru, smrti, prvý ponor do záhad. V rodnej dedinke začal som mať prvé svojské myslenie, cítenie, vychutnávanie, ktoré som úzkostlivo skrýval pred rodičmi, súrodencami, pred každým. Mal som prvé smelé myšlienky, ktoré som sa vtedy neodvážil ani len vysloviť. Ako keby som trnul pred myšlienkami. To čosi, čo učene Descartes nazýva *Cogito, ergo sum.* Myslím, preto jestvujem. Odlišne, osobitne. Všetko sa odhohráva vo mne. Javisko, ktorého kulisy nemajú konca-kraja. Prvé poznanie seba samého, svojho dvojtvaru. Telo, ktorého údy a ustrojnosť pozorujem a dušu, ktorú tuším, ktorá sa mi tratí ako ranné zory, ako blúciace stádo, ako deň a noc.

Nejestvovala na Slovensku ešte iná dedinka, ktorá by bola bývala známa pod toľkými menami ako moja rodná vieska, patriaca do okresu Malaciek na Záhorí. Na jej pestrom zamatrikovaní mali podiel režimy, ktoré sa nevedeli zbaviť toho zlozvyku, že menili názvy dedín, staníc, riek, námestí, čím narobili zbytočný zmätok a zaťažovali deťom pamäť. Moje rodisko sa volalo Haus-Brunnen, čo značilo domácu studienku. Rozprestierala sa na pieskovitej nížine, bola ovenčená horami a mala čaro blaženého zákutia, v ktorom by sa bol aj Orfeus, zabudnuvší na svoj svetabôľ, dobre cítil.

Majiteľom pánskych hôr bol gróf Mikuláš Pálfy. Rodina, ktorej patrili viaceré kúpele na Slovensku a ktorá dala do stáročnej árendy aj

svetochýrne Piesťany. Vládla tým, čo jej vlastne ani nepatrilo a pánsky chotár mi bol vždy odporný ako jedovatý had; okrem rybníka a jeho labutí, ktoré ma ustavične vábili.

Náš chotár kruhom hadím gniavil pánsky chotár
z dôb rabstva, beznádejí, privlastnil ho hmotár;
nesmierne hony záhrad, jazier, pela, lesa –
len myslieť na to i dnes, um môj zrazu klesá.
Z náručia záhrad mraky šteklil hrdý kaštiel,
nahnali vždy psov, ak si ku bránam zašiel.

Chorľaví Viedenčania z hurhaju veľmesta prichádzali do Studienky pookriať, a osviežiť sa telesne i duševne. Naša suseda Orgoľová, ktorá tiahla do sedemdesiatky, nám deťom-školákom vyprávala o bojoch, ktoré sa odohrali aj v našej vieske medzi pruskými a rakúskymi vojakmi. Cesta do dedinky smerom k Rudave a k mlynu Juríkovcov, pri ktorom som sa veľmi rád obšmietal, viedla popri čisulinkej, obľúbenej studienky, ktorá nikdy nevysýchala. Nadšene ju vyhľadávali vojaci a milovati ju aj kúpajúci sa. Etymológia mena našej dedinky zrodila sa z povďačnosti k studienke, ktorá priťahuje ako domov a jeho čaro. Odtiaľ teda Domová studienka. Svojrázni Záhoráci, známi svojím humorom a zdravým smiechom, vyškerujúc zuby na všetko, prezývali ju Hasprunka.

Po Rakúsko-uhorskom vyrovnaní roku 1867 začali budovať monarchiu a po jej nastolení začala i najdivšia maďarizácia. Z Uhorska, ktorého národné rozvrtvenie bolo veľmi pestré, stvorili od večera do rána Magyarország a národnostné skupiny, ktoré žili na tomto území od napamäti (oveľa skôr než Maďari), šovinisticky neprípustne vyhlásili za maďarský národ. Tento klam, ktorý vznikol celkom neprirodzene a udržiaval sa pri živote veľmi umele pod ochranou čachov-machľov a grófskymi rodinnými spojeniami, ukázal svetu neomýlne celkovú úroveň vtedajších politických mocipánov, čo nevideli do koryta vývoja, nevedeli zaobchodiť s národmi a prehajdákali navždy možnosť, ktorú mali naporúdzi.

Maďarizačná pažravosť neobišla ani moju rodnú dedinku. Nevkusným spôsobom Hasprunku prekrstili na Szent-István kút, na studňu sv. Štefana, neváhajúc zneužiť ani meno svätca na nízke, politické ciele. Takéto pomenovanie bolo dosť nepraktické. Jeho vyslovanie starším ľudom narobilo nezvyčajné ťažkosti. No vláda sa napokon akosi spamätala a skrátila meno na Szent István, na sv. Štefana a tento názov bol ešte neúnosnejší. Lenže hrobárom národov nezáležalo na kritike občanov. Držali ich v moci obávanými žandármi, drastickými zákrok-

mi, ktoré s rozumnosťou a štátovedou nemali nič spoločného. Len si spomeňme na černovskú masakru. Podobnú zaslepenosť a zúrivosť prezrádzajú aj súdne prípady, ktoré neostali tajomstvom. Keď sa v Malackách našich sedliakov pýtali, odkiaľ sú, povedali: "Boli sme z Hasprunky. Ale odkiaľ sme dnes, to vám veru nevieme povedať. Prepáčte".

Maďarizačný násilnícky duch nebol povôli Viedenčanom, ktorí prichádzali do Studienky nadýchať sa čerstvého, živičného vzduchu. Nevedeli sa nijako spriateliť s novým pomenovaním dediny, ktorá s takým menom nemala nič spoločného. Od vecnej kritiky maďarského šovinizmu prechádzali k netajenému odporu. Ten sa postupne zmocňoval aj dedinčanov, hrdých na svoju dedinku, v ktorej žili ich predkovia, v ktorej sa cítili byť pod krovom ich duchovnej obrany. Z toho odporu zrodil sa neskoršie aj záujem mojich krajanov o politické osobnosti, ktoré v obhajobe svojeti neváhali sa pustiť do kritiky hungarizmu a našli široký ohlas vo verejnosti: Kubina, Tománek, Juriga, Hlinka, Tuka, Tiso. Tieto nové mená leteli z úst do úst ako radostná predzvesť nových čias a zapúšťali korene sympatie v srdciach dedinčanov bez ohľadu na to, či mali, alebo nie hlasovacie právo. Odpor k maďarskej rozpínavosti prehlboval sa najmä u tých dievčat, ktoré chodili na prácu do Viedne a videli aj iné spoločenské zriadenie, než aké násilne zavádzala maďarská vláda. No nepochodili ani s menom maďarského svätca pre moju rodnú dedinu. Neprirodzenosť sa vždy vypomstí sama na sebe. Maďari to pocítili na vlastnej koži a pocítila to aj celá monarchia, ktorá stála na hlinených nohách, podobná tomu obrovi, ktorého osud zaznačilo Písmo sväté.

Po prevrate moja rodná dedinka znovu sa volala Hasprunka. Kedykoľvek ma spomienky preniesli do nej, v duchu som ju vždy volal Studienka. Nazval som ju tak aj v jednej zo svojich noviel. Bol som rád, keď po druhej svetovej vojne pomenovali ju Studienkou aj úradne.

Moje rodisko nebolo vaľajakým zapadákom, lebo obyvatelia dedín, patriacich do okresov Malacky a Leváre chodili na výročité jarmoky, na okresný súd alebo na púť do františkánskeho kláštora a prechádzali Studienkou. Pri takýchto príležitostiach dobre utržili šenkári. Hučala vtedy celá dedina a ozývala sa bujarým spevom rekrútov, ktorí cez ňu chodievali na asentírky.

Naš malý chotár nebol príliš úrodný. Ľud sa tvrdo boril o skyvu chleba.

Náš chotár, ach, tak malý,
hoc sme my dlane veľké mali.
A každá roľa na ňom bola úzka
jak na klobúčku lacná stužka.
Malinký chotár, veľká dlaň,
uzunká roľa, ťažká daň.

Netreba zdôrazňovať, že kto chcel dačo mať, nesmelo sa mu leniť vstávať dovidna a neskoro líhať večer; najmä keď bolo treba plieť ľan, hrdúsiť plevel, pne váľať v rúbanisku, zvážať borovičné suchary na palivo, obriadzať statok; kone, voly, aby sa nimi mohli popýšiť, alebo metly robiť z brezovej chvojiny.

Smutným zjavom roľníckeho života bolo, že pozoruhodnejšie gazdovské majetky išli dolu vodou. Jeni — korheli — ich prepili, druhí zase testamentárne rozparcelovali. Pálenica naučila mnohých často hasiť hrdlá. Pevnejším existenčným miestom bola Smolenica. Lenže tá dávala chleba len niekoľkým rodinám. Studienka nedostávala nikdy podporu či už zo štátnych, krajských alebo iných verejných fondov. Prevládali v nej protivládne, opozičné strany. Úrady sa nestarali o kanalizáciu, elektrizáciu, o cesty, čo najviac pociťovali gazdovia, ktorí za rok, za dva strhali celkom svoje vrané kone.

Hospodársku, mravnú a spoločenskú situáciu, aká vládla za maďarského panstva v Studienke, zachytil som vo svojej zbierke básní *Z ľudu — za ľud* (1956), v rozpomiekach na poprebíjané hlavy a srdcia, na otrokárov, na dereše, na bedárov a milosťpánov.

Povedzte, sme my ľudia, máme dušu,
za slovo voľné hnaní pikou na dereš?
bude vždy tak, ako v čiernom pekle,
nad nami s bičom "méltoságos Szekeres?"

Novú skutočnosť, ktorá zavládla po roku 1918, hmatateľnú po mestách, dedinách, úradoch, v školách, pri vojsku, v politike zachytával som v novelách, prednáškach, v článkoch. Bol to obraz, aký som si spravil, keď som navštívil Slovensko: autentický, neskreslený, vymáhajúci právo utláčanému národu. Pod iným nebom som sníval sám o starom kraji a duša zroneného samotára kvílila vo mne. Spomínal som na Slovensko ako Dávid na Sion; ako Izraelci, keď pri babylónskych vodách vysedávali a plakali.

Studienka! Aký dojem mohol mať z nej návštevník, ktorý do nej zablúdil: do viesky, ktorá bola zaregistrovaná v protivládnej čiernej knihe? Asi v strede dediny vypínal sa do výšav starý, ale dobre zachovaný kostol. Zasvätili ho sv. Štefanovi, kráľovi a patrónovi Uhorska. Chrám bol pod patronátnym právom grófskej a neskoršie kniežacej rodiny Pálfyovcov. A tak moja rodná dedina bola kedysi majetkom tejto rodiny a jej obyvatelia poddanými bírešmi a sluhami. Poznal som ešte starých ľudí, znalcov starodávnych piesní a krásnych rozprávok, ktorí vyprávali pri priadkach, pri driapaní peria, pri lúskaní kukurice. Tí sa ešte pamätali na časy, keď ich nemilosrdne gniavila panská čižma, ktorá

nepoznala ľudských ohľadov, ba ani božích prikázaní. Niektoré ich vety sa mi vryli hlboko do pamäti: "My pre tých pánov neboli sme ľuďmi, považovali nás za otrokov, za tržný tovar. Bývali sme natoľko znechutení ich výčinmi, že sa nám nechcelo ani žiť. Poddanstvo a vojna, to je dvojaké zlo. Peklo na zemi."

Chrám za mojich chlapčenských rokov, obtočený premocnými múrmi, v ktorých boli strážnice, vybudované na spôsob hradu, hýril žltou, kriklavou farbou, tak nezvyklou, že ešte ani dodnes som sa nevedel s ňou spriateliť. Na veži sa jagal pozlátený Kríž. Tri zvony, o nedeliach a sviatkoch, mali v ľude vyvolať sviatočnú, posvätnu náladu, zmieriť jeho nezmerný žiaľ, a dodať mu chuti do tvrdej borby životnej a do psieho, neľudského osudu. V mozgu toho zdravého ľudu, akým sú obyvatelia Studienky, preťažká skutočnost, ním prežívana, javila sa v pravom svetle. Nebolo naozaj potreby mudrovať, nik nemusel priťahovať filozofiu na pomoc, alebo vysokú matematiku: stačilo hľadiet trochu, rozžíriť zrak a ozaj vidieť.

Zemičky, obsiate zbožím, zatieňoval panský majetok, tisícove hony zeme, ktoré ani peruť orla nezmerá, bujné kone, pestovaný revír, jazerá, záhrady, lesy. Pupkatí boháči oplývali všetkým a drobný pracovitý ľud živoril a tlel na malom smetisku biedy. Ale ani v tej strašnej chudobe nezúfal, ale vytrval na ceste čností a nádeje. Najviac posily však do životnej tlačenice načerpával z modlitieb v chráme, z pobožnosti ružencovej, z kázne, zo sviatostí a obradov, ktoré tradične prekvitajú na celom Slovensku, a ktorým sa nič nevyrovná v ďalekom svete.

Pozďaleč chrámu, na piesočnatej ulici, v tôni voňavých agátov tichúnko stál rodičovský dom, ktorý po čase bol čiastočne pozmenený. Nevynikal nápadnejšie spomedzi ostatných domkov, obielených chalúp so slamenou strechou a mal šíslo 215. Často menieval svoj zovňajšok, farby: bielu zameňoval žo žltou, alebo modrou a červenou. Kvetmi vysadenú záhradu a priestraný dvor ochraňoval drevený plot. Hlavná brána i bočné dvierka bývali večne pootvorené. Ľudia, čo chodievali nakupovať k "Minke", chodili cez naš dvor.

Rodičovský dom pozostával z dvoch izieb, z kuchyne, komory, maštale, zo šopy a pri nej postavenom záchode, za ktorým bola hnojnica. Chliev s kurínom stál opodiaľ, osve. Prednú izbu otec prenajímal Židom. Jej dva obloky s čipkavými záclonami, spoza muškátov, fuksie a rozmajrínu hľadeli do ulice. Kuchyňa, ktorá bola najobľúbenejším miestom mala vysoký, zo širokej základne sa zúžujúci komín, pyramidového vzhľadu ovešaný našou udeninou, ale aj tých, ktorým otec zakálal. Tento výtečný komín nepoznal oddychu, sťa moja dobrá mať — Pán Boh ju osláv. Do kuchyne zvonka viedli ťažké dvere, ktoré zatváral iba otec,

keď sa neskoro večerami vracial domov. Z kuchyne, na pravo, sa vchádzalo do druhej izby, v ktorej sa v zime varilo, pieklo, kuchtilo a dobre sa bolo vyvaľovať na peci za studených nocí. Dve postele, ktoré boli v nej, kopneli perinami, aké som nikdy viac a nikde inde nenašiel. Táto izba bývala obedálňou, a vtedy, keď sa nebohý otec oddával svojmu remeslu, obuvníctvu stávala sa aj dielňou. Na jej stenách žiarili obrazy svätých, po boku Kríža, z ktorého skonavajúci Spasiteľ nehyplným zrakom premeriaval nás všetkých; otca, matku, nás deťúrence. Ale v nej bol aj moj postrach,kolíska, ktorú som ja obyčajne musel pohojdávať.

Inou zvlaštnosťou tejto izby boli staré hodiny, staromodná, ale cenná keramika, tulipánová truhlica s matkinou výbavou a hábami, ktoré úzkostlive opatrovala, prevetrávala, vyprašovala, naftalinovala, chránila, sťa svoje oči, svoj poklad. Prístup k nej, pre nás, pre deti, bol prísne zakázaný. Kľúč od nej mala tak vysoko zavesený, žeby sme ho neboli mohli dočiahnuť. Všetky naše nádeje, že raz pozabudne v nej kľúč, sa ukázali byť iluzórne. Z tejto izby, doprava sa vchádzalo do tmavej komory, v ktorej matka poschovávala predmety, ktoré sa nemali nikdy dostať do našich neistých rúk.

Do maštale a šopy šlo sa zvonka. Škoda, preškoda, že tieto dve miestnosti sa často ozývali prázdnotou. Časove to pripadlo do úseku nášho podrastu a otcovej choroby, v ktorej zle obišiel, v najlepších rokoch. V tých krušných rokoch odbudlo hydiny, v záhrade pustli kvetiny a zredli do nepoznania záhony.

Môj zvedavý zrak prenáša sa cez ozrutné morské hladiny, cez hory a cez doly a v duchu zastanem pred vstupom do rodnej dedinky, na brázdach otcovej roli. Akože sa mi mávaš, ty moja drahá rodná dedinka, po tak dlhom časovom odstupe?

Vstred srdca Európy, zasnúbená s biedou,
jak slza s okom, čupí vieska v lone borovín;
tam, v tôňach agátových kľačí domček biely,
nad záhradkou v slní okien svieži rozmarín.

A k boru, za studienkou, pod strechami vrbín,
vlní sa s hučiacimi mlynmi stuha Rudavy:
kúpal som sa v nej, raz sa topil, statok vlažil
a ujec Ivan prevážal ňou fúry otavy.
Tie hmlisté diaľky srdce ťažko premeriava,
a v záhradke strom kvíli, že už nie viac zelený.
Oh, ozvi sa mi, slávik, z vrbín za Rudavou
vyzraď, kukučka, jak dlho som už vzdialený?

J A H O D Á R K A

Jahody niesla krajom lesa.
Len pohľad a zachvel sa vo mne život celý;
háj zanôtil alt, kaskády vôd baryton
a dolinami zabzučali včely.

Dievčina zdravstvuj! Zaspievaj mi
a o voľných si Tatrách so mnou zasni.
Je Boh nad nami, bude tiež aj s nami
a tvoj spev, náš sen horizonty zjasní.

O, dievča, divný vlasatíc zjav,
neodnáhli jak srnka čo sa zľakla;
stoj ako hviezda na vlastnom nebi, stoj,
a na náš pochod svieť jak vyčkávaná fakľa.

Preputoval som hodne tohto sveta
a všade v pätách bol mi bujarý tvoj džavot;
vyhnúť ti neviem, zabudnúť ťa neviem,
nosím ťa všade ako priehršť jahôd.

Míňajú roky . . . Nedeľami,
keď v dedinôčke zvony hlaholia,
s kyticou jahôd kráčaš,
kým mne tu v cudzích pitvoroch
túžby jak zrelé jahody
padajú hlasne do vody.

Miloš K. Mlynarovič

Z Á H R A D Á M

Záhrady vonné, smreky strieborné,
dýchanie ruží posledných.
Vystavali sme z ruží hrad,
teraz ho, srdce, nezborme.

Ticho a pokoj, vôňa tuberózy,
v odpoludňajšom slnku september
prichádza nesúc z Monte Rosy
náručie plné modrých pozdravov.

Sype ich nežne na stromy
jak mesiac striebro na more;
dnes posledný raz brázdia
mi oči Lago Maggiore.

Červená ruža clivo skláňa
nad moje srdce lupene;
strieborné kvapky svietia v nich
a trblieta sa lúčenie.

Keby tak srdce večné nebolo,
krásy by navždy zmizli;
básnik ich vdýchol hlboko
a večné budú v jeho mysli.

Lesa, Lago Maggiore *Mikuláš Šprinc*

MATADOR

Napína oči pozdĺž meča
a hľadá srdce býka;
smrť objíma ho ako vzduch,
v zreniciach sa mu myká.

Jej sestra z oču býka
zúrivo vystupuje na rohy;
stoja tak chvíľu proti sebe
jak podsvetné dve mátohy.

Jedna z nich bude víťazná
a druhá v krvi padne,
keď matadorov meč
zastaví sa jej na dne.

Medzitým ešte ošemetná hra
o zlomky času, ktorý zrie
a v čiernych očiach matadora
víri sa ako páperie.

Mikuláš Šprinc

PÁPEŽI A KOMUNIZMUS II.

Dr. Ján Oráč

Pius XI.

PÁPEŽSKÁ POMOCNÁ MISIA PRE RUSKO.

Achiles Ratti nastúpil na pápežský trón takrečeno z Varšavy, veď v Miláne, kde bol určený po svojom účinkovaní v Poľsku za arcibiskupa, pobudol sotva niekoľko mesiacov. Vo Varšave zastával Achiles Ratti nielen hodnosť nuncia, ale zároveň aj apoštolského vizitátora pre baltské štáty a pre Rusko. Do Ruska sa mu však nikdy nepodarilo dostať. Ale vo Varšave mal príležitosť oboznámiť sa takmer na tvári s tým, čo sa v Rusku deje. Diplomatickými zákrokmi sa mu podarilo vyslobodiť mohylevského katolíckeho arcibiskupa, väzneného boľševikmi. V auguste 1920, keď červená armáda stála pred bránami Varšavy, Achiles Ratti bol jediný diplomat, čo neopustil hlavné mesto Poľska v tých tragických a rozhodných okamihoch. V máji 1921 vrátil sa do Talianska, aby prevzal úrad milánskeho arcibiskupa, v júni sa stal kardinálom a vo februári 1922 bol po smrti Benedikta XV. zvolený za pápeža, prijmuc meno Pius XI.

Posledné starosti jeho predchodcu, Benedikta XV., patrili hladujúcemu Rusku. Rusku, prežívajúcemu najtragickejšie roky svojej tisícročnej histórie patrili aj prvé myšlienky Pia XI. Niekoľko dní po svojom zvolení za pápeža posiela do Ruska P. Edmunda Walsha S.J., ktorý 23. marca 1922 pricestoval do Moskvy, potom navštívil Petrohrad a napokon mohol precestovať rozsiahle územia postihnuté hladom. Vrátil sa do Večného mesta po Veľkej noci, 25. apríla 1922, aby referoval pápežovi o tom, čo videl na vlastné oči. Pius XI., pohnutý milosrdenstvom, ustanovil Pápežskú pomocnú misiu pre Rusko, s čisto charitatívnym poslaním. Boľševici jej však chceli prisúdiť diplomatický charakter, aby mohli z toho dôvodiť, že Svätá stolica uznala nepriamo vládu sovietov, a to "de iure". Pápež Pius XI. rázne odsúdil podobné pokusy, nástojac na výlučne charitatívnom charaktere misie a dožadoval sa jedine toho, aby jej členom bola zaručená osobná bezpečnosť, sloboda pohybu a úplná sloboda v rozdeľovaní potravín a šatstva, bez ohľadu na politickú, náboženskú príslušnosť tých, čo pomoc potrebovali. Podmienky boli konečne prijaté a 24. júla 1922 dvanásti rehoľníci prijali sv. prijímanie z rúk Námestníka Kristovho a jeho apoštolské požehnanie na cestu

do Ruska. Deviati z nich boli kňazi a traja pomocní bratia-frátri: dvaja misionári zo Spoločnosti Nepoškvrného Srdca Panny Márie, traja saleziáni, traja misionári zo Spoločnosti Božieho Slova a štyria jezuiti. Medzi týmí dvanástimi rehoľníkmi bol aj Slovák, P. Fajkus SVD.

Pápež Pius XI. poslal hladujúcim v Rusku všetky peniaze, ktorými vtedy osobne disponoval: dva milióny lír vtedajšej hodnoty. Svojimi výzvami na reprezentantov všetkých civilizovaných národov, ako aj na biskupov a veriacich celého sveta, žiadal účinnú pomoc všetkých na záchranu obyvateľstva Ruska pred hladovou smrťou. A hojná pomoc prichádzala skutočne zovšadiaľ, ešte aj zo štátov, ktoré samy pociťovali následky nedávnej vojny.

Pápežská misia prišla na Krym a po prekonaní nemalých ťažkostí mohla začať svoju činnosť v deň svätého Michala archanjela, 29. septembra 1922. Najprv prišli na rad deti. Prinášali ich na stá, ba na tisíce, a všetky bolo treba zaodieť, ubytovať, stravovať, liečiť. Iba jedine ústredie Pápežskej pomocnej misie, umiestnené na Kryme, otvorilo kuchyne v 92 obciach a dávalo každodenný pokrm 42.000 deťom. Ostatné strediská pápežskej misie, umiestnených v Ukrajine, pracovali podobne. Dohromady zabezpečovala Pápežská pomconá misia každodenný pokrm 160.000 osobám.

Členovia Pápežskej pomocnej misie smeli sa venovať výlučne charitatívnej činnosti. Akákoľvek náboženská aktivita im bola znemožnená. Ešte aj svätú omšu mohli slúžiť iba potajomky, za zatvorenými dverami svojich izieb. A práve, keď pápežská misia pracovala s toľkou nezištnosťou na záchrane zástupov pred hladovou smrťou, Sväz komunistickej mládeže (Komsomol) vyrukoval na Vianoce 1922 po prvýkrát verejne na ulice, usporiadajúc maškarné sprievody proti náboženstvu a proti Pána Ježišovi. A na Veľký týždeň 1923 konal sa v Moskve proces s pätnástimi katolíckymi prelátmi a duchovnými, z ktorých všetci boli odsúdení, a to dvaja na smrť. V tom istom čase dožadovala sa tretia internacionála, aby aj proti samému pápežovi bol vynesený ortieľ smrti. Moskovská *Pravda*, vo svojom čísle zo dňa 31. marca 1923 oddôvodňuje túto nehanebnú žiadosť týmto spôsobom: "Prečo má byť teda pápež odsúdený na smrť? Pretože znemožnil, aby sa dostalo pokrmu zomierajúcemu ľudu a aby bol takto zachránený od hladovej smrti. On je teda zodpovedný za smrť tohto ľudu."

S takýmto typickým boľševickým cynizmom písala moskovská *Pravda* v čase, keď Svätá stolica za účinnej pomoci celého katolíckeho sveta a všetkých ľudí dobrej vôle posielala celé lode a vlaky potravín, šatstva a liekov na záchranu hladujúceho ľudu v krajine sovietov. A táto pomoc by bola bývala trvala omnoho dlhšie, keby sovietske vrchnosti neboli vypovedali Pápežskú pomocnú misiu z Ruska.

Tamojší ľud však dobre vedel, kto je jeho skutočným priateľom, a spoznal ho práve vo svojej najväčej núdzi. K svätému Otcovi prichádzali početné poďakovné listy z Moskvy, z Ukrajiny a iných krajov, od detí a matiek, ba aj od pravoslávnych duchovných. A tieto listy sú vpriamej protive s boľševickou nevďačnosťou a bezočivosťou. Sú dôkazom toho, že ruský človek vie byť vďačný.

"FIDES INTREPIDA."

Za 17 rokov svojho pontifikátu pápež Pius XI. často a dôrazne upozorňoval na vzrastajúce komunistické nebezpečenstvo. Čo najrozhodnejšie protestoval proti prenasledovaniam, zúriacim najprv v Sovietskom sväze, potom v Mexiku a konečne vo Španielsku. Prvý svoj dôležitý preja proti bezbožnému komunizmu, adresovaný celému svetu, povedal roku 1924, z príležitosti návratu Pápežskej pomocnej misie z Ruska.

V encyklike *Miserentissimus Redemptor,* zo dňa 8. mája 1928, dopodrobna opisuje urážky, ktorých sa dostáva Bohu od bojujúcich bezbožníkov. Dňa 5. júna 1929, v liste adresovanom lillskému biskupovi Liépartovi prihovára sa za utvorenie kresťanských odborových združení, ktoré by sa starali o hospodárske záujmy robotníkov, a pri tom zásad ne odmietali triedny boj a marxistický kolektivizmus.

Roku 1928 Pius XI. založil v Ríme *Russicum* a roku 1930 osobitnú Pápežskú komisiu pre Rusko. Dňa 20. februára 1930 Pius XI. adresoval list svojmu kardinálovi-vikárovi, v ktorom vypočítava svoje doterajšie opatrenia na obranu náboženstva proti bezbožnému komunizmu. Roku 1922 navrhol ženevskej koferencii, aby uznala vládu sovietov len v tom prípade, ak sa podrobí nasledujúcim podmienkam: 1) ak bude rešpektovať slobodu svedomia; 2) ak zaručí slobodu kultu; a 3) ak neoberie Cirkev o hmotné prostriedky, potrebné na vydržiavanie duchovenstva, kostolov a cirkevných ustanovizní. Pápež sa postavil aj na obranu oddelenej pravoslávnej Cirkvi, intervenoval v prospech prenasledovaného moskovského patriarchu Tichona a pokúšal sa zachrániť bohoslužobné nádoby, posvätné ikony a pravoslávne kostoly pred profanáciou zo strany bezbožníkov. Z tejto príležitosti Pius XI. opísal aj prácu Pápežskej pomocnej misie v Rusku v prospech hladujúcich v rokoch 1922-1924.

Roku 1930 Pius XI. oznámil, že modlitby po tichej sv. omši sa majú konať za obrátenie Ruska. Veľmi dôležitým okružným listom pápeža Pia XI. je *Quadragesimo anno,* zo dňa 15. mája 1931, ktorým pripomenul štyridsiate výročie sociálnej encykliky Leva XIII. *Rerum novarum* a zároveň ju prispôsobil novým pomerom. O komunizme v ňom hovorí, že zjavne sleduje dva ciele: neúprosný triedny boj, a úplné potlačenie vlastníctva. K dosiahnutiu tohto cieľa všetko pokladá za dovolené a nič mu nie je sväté. Tam kde sa dostal k moci, ukázal sa takým ukrutným a neľudským, že by to bolo priam neuveriteľné, keby o tom nevy-

dávali svedectvo strašné masakry a rumoviská, nakopené v rozsiahlych krajinách východnej Európy a Ázie. Do akej miery sa ukázal komunizmus nepriateľský voči Cirkvi a voči samému Bohu, to všetci veľmi dobre vedia zo smutných svedectiev a skúseností. A pápež Pius XI. vyjadruje svoj žiaľ nad tým, že mnohí sa chovajú tak, ako by sa ich toto veľké nebezpečenstvo, ohrozujúce celé ľudstvo, vôbec netýkalo: bezstarostne nechajú šíriť a propagovať násilné teórie komunizmu a okrem toho svojou nehybnosťou na sociálnom poli rozhorčujú masy a takto pripravujú cestu ničivej revolúcii.

Vo svojom prejave k 1200 členom francúzskej Rabotníckej katolíckej mládeže (JOC), ktorých prijal 24. septembra 1931, Pius XI. dvíha svoj hlas proti tým, ktorí by chceli vyhnať Krista z tovární, kde sa jeho prítomnosť najviac potrebuje.

3. mája 1932, v encyklike *Caritate Christi compulsi,* opisuje živými farbami bezbožnícku propagandu a jej následky, a naliehavo žiada veriacich, aby svojimi modlitbami a pokáním zadosťučinili Božskému Srdcu Ježišovmu za urážky, ktorým sa mu v prítomnej dobe toľko dostáva, a to nielen v sovietskom Rusku, ale aj inde, najmä v Mexiku a Španielsku.

Protináboženská akcia v Mexiku začala sa už roku 1917, teda v tom istom čase ako v Rusku. Mexiko dostalo vtedy novú ústavu, ktorá neuznávala rehoľné spoločnosti a vyhlásila ich majetky za skonfiškované. Prejavy náboženského života boli mimo kostolov zakázané. Robili sa prekážky kňazským povolaniam. Misijná činnosť bola vyhlásená za nedovolenú. Náboženská výchova bola vylúčená nielen zo štátnych, ale aj zo súkromných škôl. K otvoreniu každého nového kostola bolo potrebné osobitné dovolenie štátnych úradov. Prezident Cales išiel ešte ďalej. 2. júla 1926 dal vyniesť zákon, ktorý vyžadoval predchádzajúce dovolenie štátnych úradov pre akýkoľvek cirkevný úkon alebo pobožnosť a vyhradil vláde právo určiť kostoly, ktoré budú môcť ostať otvorené pre bohoslužby.

Pápež Pius XI. obrátil pozornosť celého sveta na smutné podmienky Cirkvi v Mexiku a zároveň potešoval mexických katolíkov a dal im smernice ako sa správať v prenasledovaní. Spomeňme tu z jeho verejných prejavov apoštolské listy a encykliky *Paterna sane,* zo dňa 2. februára 1926; *Iniquis afflictisque,* z 18. novembra 1926; *Acerba animi,* z 29. septembra 1932 a *Nos es muy conocida,* z 28. marca 1937. V Španielsku prenasledovanie vypuklo roku 1931. Luza rabovala, plienila a pálila kostoly a kláštory, z ktorých mnohé boli neoceniteľnej historickej a umeleckej hodnoty. Španielsky kardinál prímas musel ísť do vyhnanstva. Nová ústava vyhlásila rozluku Cirkvi od štátu. Spoločnosť Ježišova bola zrušená, kým ostatné rehoľné spoločnosti potrebovali osobitné dovolenie štátnych úradov, aby mohli jestvovať na území Španielska, ale

za nijakých okolností nesmeli vyučovať. Cirkevné majetky boli poštátnené.

Pápež Pius XI. postavil sa na obranu Cirkvi vo Španielsku encyklikou *Dilectissima nobis*, zo dňa 3. júna 1933. V encyklike Pius XI. medzi iným hovorí, že Cirkev sa neviaže na nijaký politický režim, ani sa nestavia proti nijakému vládnemu systému odmietavo, ak len tento rešpektuje práva Božie a slobodu svedomia. Cirkev sa dovoláva iba slobody kultu, právnej ochrany pre svoje náboženské ustanovizme a žiada záruku pre svoje majetky, potrebné k vydržiavaniu duchovenstva, cirkevných diel a ústavov.

Pamätný zostane konzistoriálny prejav *Iterum vos*, zo dňa 13. marca 1933, v ktorom hovorí o Sovietskom sväze, Mexiku, Španielsku, o vzrastajúcom nebezpečenstvo na celom svete a zvlášť v strednej Európe, a pripomína, že donedávna bol to jedine pápež, čo upozornil ľudstvo na nástrahy, ktoré sa snujú proti kresťanskej civilizácii.

V apoštolskej konštitúcii *Quod superiore anno*, zo dňa 2. apríla 1934, opäť hovorí o intenzívnej propagande bojujúcich bezbožníkov a žiada veriacich, aby modlitbami a pokáním zmierili Božiu Velebnosť za toľké urážky. Na Štedrý deň 1935, odpovedajúc na vianočné žičenia kardinálskeho sboru, pápež Pius XI. zalieta v mysli i do ďalekého Ruska a Mexika kde — podľa slov Písma — "povedal blázon v srdci svojom: niet Boha!"

Dňa 2. februára 1936 prijal Pius XI. veľkú púť z Maďarska, ktorú viedol sám kardinál prímas Serédy. Pápež už vtedy prirovnal situáciu Budapešti položeniu Budína pred 250 rokmi, keď kresťanský charakter strednej Európy ohrozovali Turci. Teraz je týmto spoločným nepriateľom kresťanského mena komunizmus, ktorý preniká všade, do rodín, do štátov, do celej spoločnosti, aby ju rozložil, či už násilím alebo podvodmi a intrígami. A Pius XI. vyzval maďarskýcu veriacich, aby sa nechovali bezstarostne a ľahostajne proti tomuto obrovskému nebezpečenstvu, lež nech sa zjednotia na obranu kresťanskej civilizácie, ba ľudskej civilizácie vôbec.

Dňa 12. mája 1936 Pius XI. otvoril Medzinárodnú výstavu katolíckej tlače v Ríme. Vo svojom prejave nezabudol ani na veľkých neprítomných, totiž na Sovietské Rusko a nacistické Nemecko, kde katolícka tlač bola násilne potlačená. Nezabudol ani na ťažko skúšané Španielsko, v ktorom od roku 1934 zúrila krvavá občianska vojna. Pápež Pius XI. upozornil, že komunizmus je najväčším nepriateľom ľudstva v prítomnej dobe, a to aj vtedy, keď sa niekde naoko snaží zanechať svoje násilné spôsoby. Ba vtedy je ešte nebezpečnejší, lebo v takom prípade môže nakaziť aj menej prístupné prostriedie. Pius XI. nakoniec pripomenul, že rozhodujúce víťazstvo v tomto zápase proti mocnostiam

temnosti prináleží Cirkvi, pretože ona má prísľub boží, že brány pekelné ju nepremôžu.

31. mája 1936 Pius XI. prehlásil v prítomnosti reprezentantov Katolíckej akcie rozličných národov, že nie je možný nijaký kompromis medzi pravdami nášho svätého náboženstva a medzi popieraním všetkých ľudských hodnôt, s akým sa stretáme v komunizme.

14. septembra 1936 prijal Pius XI. v Castel Gandolfo 500 španielských utečencov na audienciu. Vo svojom prívete ku ním pripomenul, že je jeho povinnosťou varovať každého pred nástrahami podkopných síl, ktoré sa usilujú získať aktolíkov pre spoluprácu, robiac dištinkcie medzi ideológiou a praxou, medzi myšlienkou a činnosťou, medzi poriadkom hospodárskym a poriadkom mravným. Komunisti chcú si získať katolíkov len preto, aby ich tým ľahšie mohli zničiť. Toto úsilie podať pravicu katolíkom sa javí najmä vo Francúzsku, kde ho propagoval roku 1936 Móric Thorez ako volebné heslo, získajúc takto o poldruhamilióna hlasov viac ako štyri roky predtým. Sväté Officium zasiahlo a 24. júla 1936 odsúdilo časopis *Terre nouvelle,* ktorý sa vydával za orgán tzv. revolučných kresťanov, čo vo svojej naívnosti, a niektorí vari aj v zlomyseľnosti išli tak ďaleko, že chceli zároveň slúžiť dvom pánom, Bohu i mamone, Kristovi i Marxovi, a založiť akýsi druh kresťanského komunizmu.

Posledná encyklika Pia XI. vyšla 29. septembra 1937. Začína sa slovami *Ingravescentibus malis* a je venovaná modlitbe svätého ruženca, ktorú chorý pápež vrelo odporúčal všetkým synom Cirkvi, ako účinný prostriedok proti rastúcim nebezpečenstvám a proti nepriateľom Božím, medzi ktorých patria v prvom rade komunisti.

Najdôležitejším pápežským dokumentom o bezbožnom komunizme je vari aj zostane encyklika *Divini Redemptoris.* V nej Pius XI. jasným a prístupným spôsobom vyložil stanovisko Cirkvi voči komunizmu, rozobral jeho učenie a opísal jeho následky. Podal kresťanské riešenie problémov, ktoré nastoluje komunizmus a ukázal na prostriedky, ako uskutočňovať kresťanský sociálny ideál. Tento dôležitý pápežský dokument vyžaduje si viac pozornosti.

ODSÚDENIE KOMUNIZMU

Okružný list "Divini Redemptoris", zo dňa 19. marca 1937, je najdôležitejším a najdôkladnejším pápežským dokumentom, týkajúcim sa komunizmu. Pápež Pius XI. v ňom ako najvyšší učiteľ Cirkvi odhaľuje základné omyly tohto bludného učenia, poukazuje na príčiny, prečo sa tak veľmi šíri, ako aj na spôsob jeho propagácie a opisuje jeho následky. V pozitívnej časti stavia proti komunistickým bludom pravdy viery a určuje najdôležitejšie prostriedky proti komunizmu: obnovu kresťanského života a dôsledné uplatňovanie sociálnej spravodlivosti.

V úvode svojho okružného listu Pius XI. zisťuje, že komunizmus podkopáva samé základy kresťanskej civilizácie a celé národy privádza do nebezpečenstva, že upadnú do horšieho barbarstva ako bolo to, v ktorom sa nachádzala väčšina ľudstva pred príchodom Vykupiteľa. Potom poukazuje na to, čo všetko podnikli jeho predchodcovia, počínajúc pápežom Piom IX., proti tomuto hrozivému nebezpečenstvu svetových rozmerov.

Pius XI. pranieruje komunizmus predovšetkým ako falošný mysticizmus, vábiaci ľudstvo klamnými sľubmi nepravého vykúpenia, ktoré si predstavuje úplne materialisticky.

Komunizmus má svoje korene v Marxovom učení o dialektickom a historickom materializme. Podľa tejto náuky jestvuje len jedna skutočnosť: hmota so svojimi slepými silami. Z hmoty sa podľa marxistov vyvinuli postupom času nielen rastliny a zvieratá, ale aj človek. Ba aj ľudská spoločnosť je podľa komunistov iba jedným z prejavov vyvínajúcej sa hmoty.

"Samo sebou sa rozumie" — zdôrazňuje encyklika — "že v takej sústave nieto miesta pre Boha, niet rozdielu medzi duchom a hmotou, medzi dušou a telom, nieto posmrtného života duše a preto ani nádeje na záhrobný život."

Keďže komunizmus pripúšťa len hmotu, je logické, že neuznáva slobodnú vôľu, a ľudská spoločnosť je preň iba čírym kolieskom kolektívneho výrobného stroja. Komunizmus nepriznáva jednotlivcovi nijakého práva na výrobné prostriedky, ani na prírodné bohatstvá. Ľudskému životu nepripisuje nijaký posvätný ani duchovný charakter, a práve preto znižuje manželstvo a rodinu na čisto občiansku ustanovizeň, ktorá sa vyvíja spolu s hospodárskym poriadkom a nemá na sebe pečať nerozlučiteľnosti. Podobne aj celý mravný poriadok je pre komunistov iba menlivým výplodom tej-ktorej hospodárskej sústavy.

Právo na výchovu detí má predovšetkým kolektív a rodičia sú len vykonávateľmi vôle občianskej spoločnosti. Práve preto majú vychovávať svoje potomstvo podľa diktátu zhora.

V zmysle komunistických zásad jediným poslaním ľudskej spoločnosti je výroba pomocou kolektívnej práce. Ňou má ľudstvo dospieť k akémusi raju na zemi — k utopistickej beztriednej spoločnosti, v ktorej by "každý dával podľa svojich síl a dostával podľa svojich potrieb".

P r í č i n y š í r e n i a komunizmu vidí pápež Pius XI. predovšetkým v tom, že tento systém sľubuje zlepšenie osudu pracujúcim triedam, ktoré sa stali obeťou liberálnej hospodárskej sústavy, prípadne rasovej diskriminácie, politického útlaku a podobných nešvárov. Ako ďalší dôvod rapídneho šírenia sa komunistických myšlienok uvádza encyklika *Divini Redemptoris* dobre vedenú propagandu kolosálnych rozmerov,

"ktorá disponuje veľkými finančnými prostriedkami, obrovskými organizáciami, medzinárodnými kongresmi, nesčíselnými dobre vycvičenými silami, propagandu šírenú letákmi a časopismi, v kinách i divadlách, rozhlasom, v školách, ba aj na univerzitách; propaganda, ktorá pomaly preniká ku všetkým vrstvám obyvateľstva, i ku tým najlepším, bez toho, že by si úplne uvedomili, že otrava preniká stále viac ich srdcia. Prácu tejto zákernej a nebezpečnej propagandy uľahčuje "sprisahanie mlčania značnej časti svetovej nekatolíckej tlače", politická krátkozrakosť niektorých činiteľov, ako aj podkopná práca rozličných tajných organizácií, ktoré sa oddávna snažia zničiť kresťanský sociálny poriadok.

Bolestné následky tejto propagandy sa už za pontifikátu Pia XI. jasne prejavili nielen v Sovietskom Sväze, ale aj v Mexiku a vo Španielsku. A encyklika *Divini Redemptoris* zdôrazňuje, že ukrutnosti, ktoré sa odohrali v týchto krajinách, neboli iba ojedinelými výbuchmi krajného rozhorčenia, ani prechodmými revolučnými zjavmi, ale sú nevyhnutnými následkami sústavy, aktorá neuznáva prirodzený zákon, trhá z ľudských sŕdc sám pochop Boha, chladnokrvne a plánovito postupuje proti "všetkému, čo je Božské", a rozpútáva najnižšie vášne človeka, ktoré potom nemožno zahatať ani terorom, natoľko charakteristickým pre komunistické režimy.

Pius XI. končí svoj výklad komunistických bludov a ich následkov dojemnou spomienkou na národy, obývajúce sovietský Sväz. "Nechceme ich hromadne odsúdiť" — čítame doslova v encyklike — "ba prechovávame ku nim tie najvrúcnejšie otcovské city. Veď vieme, ako mnohí z nich stenajú pod tvrdým jarmom ,do ktorého ich násilne vtlačili ľudia, čo zväčša nemajú nič spoločného s opravdivými záujmami krajiny a uznávame, že mnohí iní dali sa oklamať bludnými nádejami. My obviňujeme systém a jeho pôvodcov a priaznivcov, ktorí pokladali Rusko za najvhodnejšiu pôdu, aby tam zaviedli túto sústavu, vypracovanú pred desaťročiami, a odtiaľ ju šíria ďalej po celom svete."

ŽIARIVÁ NÁUKA A ČINORODÁ PRÁCA CIRKVI

V pozitívnej časti encykliky *Divini Redemptoris* pápež Pius XI. stavia proti bludom, násilenstvám a podvodom komunizmu žiarivé učenie Cirkvi a dáva smernice, ako účinne pracovať na zažehnaní komunistického nebezpečenstva.

Proti materialistickému a radikálne bezbožníckemu učeniu Pius XI. stavia na prvom mieste najvyššiu realitu — Boha: "Nad všetkou skutočnosťou stojí najvyššia a jediná zvrchovaná Bytosť, Boh, všemohúci Stvoriteľ všetkých vecí, najmúdrejší a najspravodlivejší Sudca všetkých ľudí. Táto najvyššia skutočnosť, Boh, je najdokonalejším odsúdením nehanebných lúhanín komunizmu."

Pius XI. poukazuje ďalej na to, čo je človek a aké sú jeho vzťahy k spoločnosti. "Človek je osoba, ktorú Stvoriteľ podivuhodne vystrojil telesnými i duševnými darmi . . . Má neporovnateľne väčšiu cenu ako celý nesmierny neoživený svet. Posväcujúca milosť povznáša ho na hodnosť dieťaťa Božieho v tajomnom tele Kristovom . . . Boh však určil človeka zároveň aj pre život v občianskej spoločnosti . . . Lenže ľudská spoločnostť je pre človeka, a nie naopak . . . Všetky pozemské veci sú koniec koncov pre človeka . . . "

Dávajúc zásadné smernice pre obnovenie hospodársko-sociálneho poriadku Pius XI. podčiaruje, že "dnešný svet nemožno zachrániť od smrteľnej skazy, do ktorej ho strhol mravne neviazný liberalizmus, ani triednym bojom, ani terorom, ba ani autokratickým zneužívaním štátnej moci, ale tým, že sociálna spravodlivosť a kresťanská láska preniknú hospodársky a spoločenský poriadok."

Pri obnove ľudskej spoločnosti načim bezpodmienečne počítať s Cirkvou. "Možno plným právom povedať — čítame v encyklike *Divini Redemptoris* — že Cirkev, podobne ako Kristus, uberá sa storočiami, dobre činiac všetkým. Nebolo by ani socializmu, ani komunizmu, keby správcovia národov neboli znevažovali náuky a materinské výstrahy Cirkvi. Oni však chceli vybudovať na základoch liberalizmu a laicizmu iné sociálne stavby, ktoré sa sprvoti zdali byť mohutné a veľkolepé; čoskoro sa však ukázalo, že im chýba pevný základ. Preto sa jedna za druhou biedne rúcajú, ako je odsúdené na zrútenie všetko, čo nespočíva na jedinom základom kameni, ktorým je Ježiš Kristus." A Pius XI. tvrdí, že jedine náuka Cirkvi je schopná čeliť komunistickej ideológii, jedine Cirkev je schopná zachrániť ľudskú spoločnosť pred hroziacim rozkladom, a to v prvom rade obrodou súkromného a verejného života podľa zásad Evanjelia. V týchto časoch materializmu, bažiaceho za pozemskými dobrami a rozkošami, Pius XI. zdôrazňuje potrebu odpútanosti od pozemských dobier, a najmä potrebu kresťanskej lásky. "Keď vidíme na jednej strane veľký zástup núdznych priam gniavených biedou — a to pre rozličné príčiny, ktoré nezávisia od nich, — a popri nich na druhej strane toľkých ľudí, čo sa bezstarostne zabávajú a rozhadzujú obrovské sumy na neužitočné veci, vtedy sme nútení s bolesťou uznať, že nielenže sa riadne nezachováva spravodlivosť, ale že ani príkaz kresťanskej lásky nie je dostatočne pochopený a uskutočňovaný v každodennom živote."

Lenže láska nebude nikdy opravdivou kresťanskou láskou — upozorňuje Pius XI. — ak sa nebude opierať o spravodlivosť. Nie je v poriadku, aby robotník prijímal ako almužnu, čo mu právom patrí podľa spravodlivosti, ani nie je dovolené pokúšať sa vyhnúť vážnym povinnostiam, ktoré ukladá spravodlivosť, udeľovaním drobných almužien."

Encyklika *Divini Redemptoris* odporúča štúdium sociálnej náuky Cirkvi — lebo kto ju nepozná, nemôže ju ani uskutočniť. Na tomto poli osobitne vážna úloha čaká na katolícku tlač, ktorá má pútavým a prístupným spôsobom prehlbovať sociálne vedomosti svojich čitateľov a informovať ich o zákernej činnosti komunistov, ktorí by chceli preniknúť do katolíckych kruhov pod láskavými heslami pacifizmu, alebo humanitnej, filantropickej činnosti. "Komunizmus je svojou vnútornou podstatou zvrhlý — upozorňuje Pius XI. — a preto nemožno pripustiť, aby s ním v akejkoľvek veci spolupracoval ten, komu záleží na záchrane kresťanskej civilizácie. A keby niektorí poblúdenci pracovali na víťazstve komunizmu vo svojej krajine, padnú medzi prvými ako obete svojho omylu."

V poslednej časti svojej encykliky *Divini Redemptoris* Pius XI. obracia sa na rozličných vykonávateľov a pomocníkov spásonosného diela Cirkvi, predovšetkým na kňazov, ktorým je zverená úloha, aby pod vedením svojich veľpastierov "udržovali v ľudstve horiacu pochodeň viery a vlievali do sŕdc veriacich tú naprirodzenú dôveru, pomocou ktorej Cirkev podstúpila pre Krista toľko zápasov." Pius XI. opakuje kňazom výzvu Leva XIII., aby išli najmä medzi robotníkov a vôbec medzi chudobných. Chváli biskupov a kňazov, ktorí svietia veriacim príkladom svojej nezištnosti a s patričnou obozretnosťou skúšajú nové spôsoby apoštolátu, čo lepšie zodpovedajú súčasným požiadavkám, aby znovu získali robotnícke masy Kristovi a aby vnášali kresťanského ducha do kruhov, ktorá sú Cirkvi najviac odcudzené.

Osobitnú pozornosť venuje encyklika *Divini Redemptoris* Katolíckej akcii a združeniam, ktoré s ňou spolupracujú, a kladie im na srdce starostlivú prípravu členstva na apoštolát. Od katolíckych stavovských organizácií zas žiada uplatňovanie sociálneho programu Cirkvi, vyloženého najmä v encylkike *Quadragesimo anno*.

Na adresu katolíckych robotníkov encyklika hovorí, aby boli apoštolmi medzi svojimi poblúdenými bratmi. Potom sa dožaduje svornosti medzi katolíkmi a apeluje na spoluprácu všetkých, čo veria v Boha, proti spoločnému nepriateľovi.

Vrchnostiam kresťanských štátov Pius XI. pripomína, že sa vo vlastnom záujme majú snažiť zamedziť ničivé dielo bezbožníckej propagandy na svojich územiach, ďalej majú mať na zreteli jedine spoločné dobro všetkých, najmä majú dbať, aby otcovia rodín a mládež neboli bez zamestnania. Cirkvi zas majú ponechať plnú slobodu, aby mohla nehatene plniť svoje vznešené poslanie.

Encyklika nestratila svoju aktualitu ani v našich časoch, ba dnes sa jej výzvy zdajú byť ešte naliehavejšími, ako v časoch, keď boli uverejnené.

(Pokračovanie)

DESAŤ BÁSNÍ TU FU

Číňania sa takmer jednohlasne zhodujú v názore, že ich najväčším básnikom je Tu Fu. Tu Fu, rodným menom Tu Tsu-mei, žil v ôsmom storočí po Kristu (712-770) a jeho život sa pohyboval medzi vyhnanstvom a útekom pred nepriateľmi. Je skoro neuveriteľné, že sa jeho básne v takých okolnostiach zachovali. Predkladateľ použil viacerých a nemeckých doslovných prepisov z originálu a pokúsil sa sprístupniť slovenskému čitateľovi bezprostrednosť, sviežosť a (na čom nemá zásluhy) aj aktuálnosť tejto poézie.

POVIAZANÉ SLIEPKY

Môj malý sluha poviazal sliepky, na trh ich strojí.
Znevidelo sa sliepkam tesné lyko: plašia sa a bránia.

Naši v tom vidia hriech, keď sliepky žerú mravce.
A kupec, vedia, zareže a uvarí si sliepky.

Prečo sa ja mám sudcom stať a trestať hriech?
Kážem tie sliepky rozviazať a pustiť.

Spor mravcov so sliepkami sa nikdy neskončí.
Toto si myslím opretý
o našu chatu na svahu
a zahľadený na bezcitnú rieku.

NA PREKÁRANIE PROFESORA CHENG CH'IENA, UKÁZAŤ AJ REKTOROVI SU YU

Učiť prišiel pán profesor:
priväzuje si koňa
o schody univerzity.
Keď býva trocha podpitý,
nasadne, zmizne,
darmo ho hrešia jeho predstavení.

Čo spisovateľ dobrých tridsať rokov
požíva dobrej povesti,
a nemá v svojej hojnosti
ani len vankúš pre hostí.

Aspoň toto buď pochválené:
má šťastie, môže poprosiť
rektora Su Yu o preddavok,
keď nemá na pálené.

SMUTNÉ SPOMIENKY

V cisárskej veci chodil som tu vlani,
a čo tu bolo Tatárov
v Západnej štvrti!
Dosiaľ som k sebe neprišiel. A môžbyť
časť mojej duše
preletuje tu ešte vydesená.

Verne som slúžil trónu,
a jednako ma posielajú
do cudzej župy. Jeho Veličenstvo
to možno neprikázalo.

Neviem čo robiť, starnem. Koník môj,
popas sa ešte clivo pri palote.

PAPAGÁJ

Je mu
akosi na nič. Možno vie, že
ho odlúčili od rodiny.
Zelené brká
má odraté.
Jedine červený zobák
prezrádza, že to múdry vták.

Nečakaj, že ťa vypustia!
Nahnilo aj to bidielce,
na ktorom dni si presedel.
A ľudia prídu, pohladia ťa. Tak.
Čo z toho, že si vzácny vták?

POHĽAD Z ČLNU NA OPADÁVAJÚCE KVETY

Pár vetiev broskyne,
čo zakvitla
pri riečnom dome,
strhlo sa v jarnom vetríku
a lupne pršia
na nepatrný plot.
Ich pekné tiene láka k sebe, láka
belasý vody prúd
a vietor žiarlivý
opačným smerom vrhá
tie kvety červené.
Lupienky lupne ušli jeho vášni
na moju bárku
a pred vodou sa trasú
i pred vetrom.

A ja som
nerád, že surovo
a bez pýtania prišli
na moje plecia,
aj sa ich striasam a ony namoknuté
padajú pomaly,
už ani nenadletia,
potom jak páper sa zachýtajú
na piesčine a tráve.
Čmeliak a motýl
sú samé oko,
no plachá vážka sa
uhýba brehuli
a chytro zmizne.

MYŠLIENKY PRI NOČNOM CESTOVANÍ

Dva brehy, jemná tráva,
vo vánku takmer nepatrnom
pláva
osamelá loďka
s vysokým sťažňom
a hviezdy sťaby skláňali sa k poliam
rovným a dlhým.
I mesiac akoby plával,
to Veľká Rieka plynie.

Čaká ma vskutku sláva
v umení slova?
Múdry sa vzdáva
kariéry, a ja i starý, chorý som:
a čomu podobný,
keď ma svet zanecháva?

Som čajka medzi
nebom a zemou.

JAR V CUDZINE

Let bielych vtákov nad šedivou riekou
červené kvety na zelených vŕškoch
Vidím že jar sa stráca Neviem
či sa ja ešte domov vrátim.

TOČITÁ RIEKA (3)

Rozhodol som sa nevinit'
nebe za svoju clivotu
bo lepšie sa mi vodí
jak sedliakom pri obci Tu
Našiel by som aj dobrotu
povyše Južných Hôr:
na koni sediet' sedliacky sa šatit'
a pri tebe Li Kuang
v pokoji pre mňa neobvyklom
dívat' sa dívat' ako striel'aš tigrov.

DEDINA CH'IANG

Z ryšavých horských oblakov
vystiera nohu na rovinu
zapadajúce slnko.

Zd'aleka ide pútnik. Neumelé
vráta sa pred ním otvárajú
a straky rapocú.

Divia sa moji doma,
že idem živý.
Zhíkli a šatkou
si utierajú slzy.

Rozviali búrky rodiny:
že ja som živý, náhoda.

Povyliezali susedia
na všetky múry dookola,
aj oni plačú.

Keď je noc hlbšia, zažíhame lampáš
a navzájom sa sebe prizeráme
a neveríme, že to nie je sen.

LIST BÁSNIKOVI TO PI SSU YAO

My umelci sme obaja
a podľa súdnych čitateľov
tí naj-najlepší básnici

A veľa z toho máme!
Čo osoží tá vo tri vrhy sláva
keď v dome ani kaše
a šaty samá záplata
na čele vrásky priskoré
Smiešni sme už i žobroti

A kto na to čo dá
čo spať nám nedalo

Hej čitateľov máme lebo sami
verše si prečítame
i pochválime
                    Po smrti
povedia o nás: Áno to vám boli
básnici veľkí básnici

To jedno po nás ostane

Preložil Karol Strmeň

ZLOMKY Z DENNÍKA

Karol Strmeň

1. Neverte básnikovi, že píše bez akejkoľvek túžby po sláve. I keby to sám celkom úprimne veril, nie je to pravda, a v takom prípade básnik nepozná dobre sám seba. Každá báseň, každý verš, ba i každý obraz a každý nový rečový zvrat rodí sa z túžby po sláve. Básnik zamľkne, keď stratí dôveru k svojmu super-egu; inými slovami, keď si už nevie alebo nemôže viac budovať ilúzie o sebe samom. Vidíme to jasne v našom slovenskom exile, kde sme všetci zrazení k zemi aspoň o jeden stupeň. Kto už nevie protestovať sám pred sebou, že "ja je niekto iný", zamľkne. Aby si básnik zachoval hlas, tón a ilúzie, musí byť zaľúbený sám do seba o dosť energický, aby vedel túto samolásku vnucovať aj iným.

2. V Kafkovom Denníku (1910-1913) anekdota z Talmudu.

Istý rabín si zaumieni, že od nikoho nič neprijme, ani len pohár vody, a tak sa zdokonalí v spravodlivosti. No onedlho pozve ho na obed rabín oveľa slávnejší od neho. Neprijať bolo by urážkou a teda prečinom proti absolútnej spravodlivosti. Prijať znamená prehrešiť sa proti vlastnému ideálu spravodlivosti. Ide teda rabín, ide a bedáka. No Boh je dobrý. Odrazu sa zem vzduje a medzi rabínmi vyrastie obrovský vrch.

Poučenie: človek a jeho cesta k Bohu je viac ako celá geológia spolu. Najprv je slobodný čin vôle, až potom — a hodne, hodne neskôr — menenie povrchu zemského, dolovanie, päťročný plán, budovanie "nového" človeka a pod.

3. "Tichí" básnici sú zaujímavá kasta. Sú tichí a nenápadní, ale často nároční a to tak voči sebe ako i voči čitateľovi. Čo som mal povedať tomu tichému básnikovi, ktorý mi priniesol na prečítanie tajné plody svojho umu: a boli to básne bez rytmu, bez rýmu, bez rečovej kultúry? Čo som mu mal povedať, keď myslel len a len v obrazoch? Ale ako! Látkou básne bola vždy nejaká banálna udalosť v jeho živote. I to by bolo v poriadku. Tú udalosť si zaodel obrazmi, metaforami, symbolmi. I to je bežná vec. Lenže — podmet sa celkom stratil. Ani jedna narážka nebola jasná. Medzi napísaným slovom a zažitou skutočnosťou nebolo nijakého viditeľného vzťahu. Bol som v rozpakoch a on priam visel na mne očami, sledujúc každý zákmit na mojej (akiste prekvapenej) tvári. Odišiel pevne presvedčený, že sa do poézie nerozumiem; naj-

prv mi však vysvetlil, čo znamená to a čo hento. Spolu to nestálo za to, aby to vôbec niečo znamenalo. Poézia nemôže byť integrálnym nad-životom; ak sa ním stane prostredníctvom dlhej reťazi radikálnych a uzavretých alegórií, je to privatissimum, ktoré viac nemá spoločenskej funkcie.

Čo som mal povedať tomu mladému básnikovi? Radil som mu čítať a študovať iných básnikov; to je, pravda, beztrestná rada. No dodnes ho mám pred sebou a dodnes žasnem nad odvahou, s akou sa zbavoval vlastného života i celého reálneho sveta. V jeho poňatí podstata poézie spočívala v popretí princípu totožnosti.

4. Čítam básne, ktoré Li Po napísal vo vyhnanstve. Každý vyhnanec je presvedčený, že nik netrpí viac ako on sám, a hnevá sa, keď mu to iní nepriznávajú. No v skutočnosti je každý so svojimi bolesťami sám ako postavy v Sartrovej dráme "Zatvorené dvere".

5. Mária Gajdošova v článku "Jan Smrek šesťdesiatnikom" (Slovenské pohľady, december, 1958, str. 1343): "Smrek svoju radostnú istotu vykupoval detstvom a svoje detstvo detinskosťou."

Rád by som vedel, čo to znamená. Celý článok je síce vysádzaný kurzívou asi na znak, že ho netreba brať smrteľne vážne, no predsa: ako sa detstvo vykupuje detinskosťou? ako sa robí také "vykúpenie". Ak chce autorka povedať, že smrekovské čaro spočíva v detinskosti, Smrekovi krivdí. I keď Smrek nie je Lukrécius ani Mallarmé, detinský predsa len nie je.

Básnik musí voľky-nevoľky prehltnúť, keď ho chvália za verše "vykúpené" detinskosťou. Otázka je, ako by sa zatváril kritik, keby sme ho začali oslavovať za detinský šárm jeho súdnosti?

6. Nebe priesvitne belasej farby a úzke biele prúžky oblakov. Vyprašivelo po blýskavici, ktorá nás v noci zobudila. Modrosť si zachovalo len ako spomienku. Ale v záhrade už kvitne prvý narcis.

7. Zaradiť medzi moje japonsko-slovenské "haiku":

Vraždiaca príroda / si dovoľuje okrasné gestá / jak rečník, ktorý iné myslí, a iné hovorí.

8. Často sa tvrdí, že básnik, ktorý píše kritické štúdie, obraňuje svoj typ poézie a v iných básnikoch hľadá iba stopy ideálnej dokonalosti, ktorú alebo sám dosiahol alebo chce dosiahnuť. Podobne sa tvrdí o romanopiscovi, že ako kritik vie oceniť iba vlastnú predstavu o dokonalom románe. Z toho zrejme vyplýva, že ideálny kritik nemá byť ani básnikom ani romanopiscom ani dramatickým spisovateľom. Ideálny kritik nech je kasta sama o sebe; nech je to jednotlivec neobyčajne silnej a mnohostrannej percepcie, ale nepoškvrnený pôvodnou produkciou.

Ale taký kritik nejestvuje. I "nepoškvrnený" kritik si zaslúži pozornosť len do tej miery, pokiaľ vie byť u básnika básnikom, u prozaika

prozaikom a u dramatika dramatikom. Kritická spisba nestojí mimo umenia a nemôže vznikať na princípoch, ktoré by boli umeleckému prejavu cudzie alebo ľahostajné.

9. Niektorí ľudia vedia, že sú súčasníkmi veľkých mužov, a zabúdajú, že sú aj súčasníkmi ruží. Ale sentimentalisti to vedia až pridobre.

10. Z listu CCXI sv. Augustína: "Sicut parata est severitas peccata quae invenerit vindicare, ita non vult caritas quod vindicet invenire." Ale má to svoje hranice.

11. Haiku: "Nehmotný tieň / preniká ďalej do mora / než skalná rozvalina." Chcel som báseň rozšíriť na päťveršovú (tanka) a dodať: "A vlny spenené / nemôžu sa ho striasť". Ale to je zbytočná elokvencia. Dôraz je na adjektíve "nehmotný", dodatok tento dôraz iba stemňuje. Ešte lepšie by bolo azda: "Ďalej než útes / preniká do mora / nehmotný tieň." Tým, že tieň sa spomína až na konci, vzniká ilúzia tieňa rastúceho do diaľky a takmer unikajúceho sile oka. Zachováva sa aj priestorová postupnosť: skala-more-tieň. A odchádzame do neznáma, k tajomstvu.

12. Kotomiči Okuma (1798-1868): "Otváram struk a obdivujem / poriadok hrachu." Kostrovo: "Všetko je dobre tak."

13. Dlhé roky som bol presvedčený, že téma je v poézii vedľajšou vecou. Podobne mnohí Francúzi i dnes pokladajú Aragona za veľkého básnika, hoci nesúhlasia s jeho "politickými" názormi. To je možné len preto, že aj v Aragonovi sú ešte ako-tak živé stopy humanistickej kultúry. (Otázka je, ako by sa tí istí ľudia dívali na Aragona, keby jedného milého rána začal skladať dlhé ódy na vrahoch, ktorí strieľajú ich synov na rozkaz Strany?) V tragickej situácii, ktorá vznikla v dehumanizovaných vládnych systémoch, aj poézia sa musí obrátiť proti človeku a slúžiť plánovanej dehumanizácii. Básnik musí byť užitočný a jeho úlohou je zostavovať povely podobné švihu biča alebo písať dvorné eulógie. Po stránke jazyka odporúča sa mu primitivizmus a šablóna z 19. storočia. Je to historicizmus, no menujú to soc-realizmom.

14. Waka (31. decembra 1958): "Jediným kvetom bodliak prosí / o zmilovanie."

15. Dobrý román je ako pekná žena: stále rozpráva a nezunujete ju počúvať, aj keď nepočúvate.

16. A: Viete, ja nemám čas na básne . . .

B: A čože? Čo takého porábate?

A: Vážnejšie veci. Baoberám sa filozófiou!

B:Pekne. A čože je tá vaša "materia prima", "intellectus patiens", "élan vital" a čo ja viem ešte čo? Objavy naozaj hodné básnika. Pán brat, obaja sedíme pred tou istou platónskou jaskyňou a pozeráme na tie isté tiene. Prečo vás nezaujíma, čo sme my pobadali a čo si o tom myslíme?

A: Dajte pokoj, filozófia je veda!

17. Žiadame trocha mnoho od poézie, keď chceme, aby zreštituovala ľudskú dôstojnosť, ale nemôžeme žiadať menej. Tvorivý čin je v prvom rade činom dôvery v človeka, v jeho slobodu a možnosti.

18. Pochabosť 18. storočia. Rousseau, unesený vlastnou dobrotou, pofňukával pri pohľade na prírodu. A Voltaire si myslel, že je slnce zvedavé na jeho rannú poklonu.

19. Sen nad ránom.

Malé útržky bielo-modrého papiera, ktoré mám vo vrecku, svedčia o akejsi katastrofe, ale neviem, či sa už stalo ači len príde. Úzkosť, ale aj čudná, s bolesťou premiešaná radosť. Menlivá scenéria: najprv nepekné staré stavisko s temnými chodbami, elektrickými žiarovkami bez tienidla, špinavé umyvadlo pri stene; potom kryštalové široké pole s nalomenými korintskými stĺpami a polárnym slnkom; suchá alej topoľov a mláky s naježenými trstinami. A po celý čas pocit, že som za čosi zodpovedný; zároveň aj istota, že toto okolie je proti mne.

(Večer som rozmýšľal o hraniciach básnickej zodpovednosti. Básnik je zodpovedný nielen za všetkých svojich čitateľov, ale i za celú prírodu.)

20. Z vnútorných irónií kurtoáznej poézie na dnešnom Slovensku:

Keď Strana žiadala, aby ju básnici chválili, chválili a chválili, niektorí pohli (možno nevdojak) rozumom a zaspievali: Ty, Strana, si toľko dokázala, že na to náš lyrický slovník ani nestačí; náš víťazný vek napreduje takými míľovými krokmi vpred a vpred a vpred, že básnik ostal pozadu a hľadí s úžasom na tie divy. Báseň sa končí veľkým gestom: básnik vystrúha klobúkom trojnásobnú poníženú poklonu. Kritik je v rozpakoch: veď vraj pekne, ale to nie je ono; kde je v tom stranícky duch? Je tam, bráni sa básnik; nevidíte, ako sa prekrásne rýmuje toto stranícke slovo? Tak ako kedysi dvorný básnik vbásnil meno svojej dámy do rýmu, aby sa báseň nemohla použiť pre inú paniu, socrealistický básnik vrýmuje do svojho veršového cvičenia niečo z oficiálneho straníckeho slovníka. Tak stojí po boku takzvaného "nášho" dneška. (Videl som aj zvrat: náš plnokrvný dnešok; mal to byť kompliment.)

20. Heidegger: Poézia je stvorenie sveta pomocou slova. (Od metafyzika je to hodne nerozvážne slovo.)

21. V dnešných novinách (8. apríla 1959) je pozoruhodná zpráva. Istý Dr. Howard A. Wilcox, a defense research official", v prednáške pred National Security Assn. údajne vyhlásil, že sa blížime k dobe, keď bude treba starých ľudí pozabíjať, natoľko je svet preľudnatelý. Zatiaľ treba vraj vytvoriť nové etické princípy a vštepiť ich ľudom do srdca,

kým je ešte čas. Ľudstvo sa vraj môže zachrániť jedine "etickými popravami" — výraz je od Dr. Wilcoxa.

Brave new world.

Úchvatná predstava: moderné zabíjadlo v budove, ktorá má hádam aj sto poschodí; hygiénické chodby, vzduch ústredne riadený; direktor vidí celý proces na televízore; usmiate slečny v bielej rovnošate ako etické zabíjačky; na stenách grafy vykazujúce vzrast v etickom odpravovaní zbytočníkov. V tlači, v rádiu a na televízii denná kampaň nenávisti proti tým, ktorí už o rok budú zbytoční. Best-seller roku: kniha, ktorá vás mentálne pripraví na moment (na "etický" moment), keď nastúpi vaša zbytočnosť.

22. J. Rudel v "Quan lo rius de la fontana": Que pus es ponhens íu'espina / La dolors que ab joi sana: / Don ja non vuelh qu'om m'en planha. (Bolesť, liečiaca radosťou lásky, je silnejšia ako tŕnie a preto nechem, aby ma ľutovali.) Je to catullovské "odi et amo", no má ho Rudel z Catulla?

23. Kto sa zaoberá štúdiom dejín a literatúry, má nepriateľa vo vlastnom dome. Je ním . . . linguistika. Linguisti sa dnes zaoberajú jazykom, jeho znakmi a užitočnosťou, bez akéhokoľvek ohľadu na hodnoty ducha. Odtrhli sa od humaník a osamostatňujú sa ako sociálna veda. Že my, humanisti, preberáme zodpovednosť za vývoj duchovných hodnôt a udržujeme nažive hodnoty tradície, zdá sa im niečo — básnického, naívne romantického. Ich ťaženie má vysoké ciele: chcú odhaliť vznik myšlienok a kontrolovať myslenie (ako St. Just, "pre naše dobro"). Sú k nám ešte vždy akotak láskaví, ale to len preto, že nás potrebujú ako pokusné zajačky alebo ako posvätné egyptské kravy. Až príde ich veľká chvíľa, skoncujú s nami. Alebo budeme slúžiť ako propagandisti ich mýtu (ešte pravdepodobnejšie: mýtu diktátorov, ktorým budú slúžiť), alebo zahynieme. V ich zjednodušenom, sploštenom a radikálne zmechanizovanom svete niet pre nás miesta.

24. Tri božské čnosti: viera, nádej a láska. Tri čnosti existenciálnej filozófie: nevera, zúfalstvo a brutalita.

25. Čo je sloboda.

Na Deň ďakovania poctili vo Freedom, Pa., dvoch malých utečencov z Rumunska: Nikolu Teodora (12 roč.) a Alinu Pop (14 roč.). Podľa novinárskej zprávy deti hľadeli celé vyjavené na hromadu jedál, ktoré im donášali na stôl v jedálni vyššej školy. "Deti", píšu isté noviny 1. decembra 1954, "povedali, že nikdy nezabudnú na tú hostinu. Pre nich sloboda bola len slovom bez významu, no zutekali na západ a obyvatelia tohto mestečka im teraz ukázali, čo sloboda znamená."

26. Čo už raz máte proti N.? To je inšpirovaný básnik! "Ale pravdaže. Ako by nie? No to ho diabol inšpiruje."

27. W. B. Yeats si najprv napísal v próze, čo chce povedať vo veršoch. Potom to s hrdinskou trpezlivosťou "prebásňoval". Keby sa táto metoda ujala aj medzi slovenskou píšúcu pospolitosťou, mali by sme prozaikov ako húb po daždi.

28. Slávnostná irónia tlačových chýb. Čítam: "Ešte nikdy nezvíťazila pravda, za ktorej víťazstvo nik nebohoval". Malo byť: nebojoval.

29. Montaigne a Pelagius. Marx a Mani. Mani a čistota Mallarmého Herodiady.

30. Tempera je na experimenty oveľa vďačnejšia ako olej. Jediným pohybom štetca možno premeniť celú farebnú konšteláciu podlohy prechod z jednej farebnej témy na druhú je až neuveriteľne rýchly. Ako v rozprávke zmení sa hlava na kyticu, zelené pole na prestretý obrus atď. Básnik o takejto slobode nemôže ani len snívať. Je viazaný nielen na zvuk slova (čo tu zodpovedá farbe), ale aj na významovú náplň slova. Semantické komplikácie sú veľkou nevýhodou. Slovesné umenie podobá sa však maliarskemu v tom, že sa musí zachovávať jednota základného tónu a istá dynamická, výrazná súvislosť. Bez ohľadu na to, ako revolučne maliar postupuje pri práci, musí vedieť alebo aspoň cítiť, kam smeruje a aký by mal byť konečný účinok jeho práce. Nebude to nikdy to, čo chcel. Môže to byť viac, lebo v niektorom detaile sa našli nečakané možnosti účinku. Môže to byť menej, lebo kompozícia vnútila obrazu jednoduchosť ako farebne jedine únosnú zložku. Ale tak či onak, záver nie je výsledkom náhody.

Keď mám trocha času na maľovanie, na poéziu ani nepomyslím. No je to len jeden z prostriedkov, ktorými hľadám sám seba: to osobné vo mne, ktoré nepozná nikto, ani ja sám. Osobné však nejestvuje v nás ako čistá kvalita, ktorú stačí objaviť, a už ju možno poznať a intelektuálne vyčerpať. Naopak, je to veľké x, a čo je horšie, závisí neraz od toho, ako sa práve cítime a čo nás za posledný mesiac zaujalo. Sókratés sa možno zlomyseľne usmieval, keď nám radil poznať samých seba. Pri písaní poézie sa mi neraz stalo, že som až živelne cítil: "to je ono! to je moje!", a odrazu, priam v tej chvíli, slovo sa uhlo a celý obraz sa zmenil. Nová vlna slovného motora bola už podstatne iná. Keď sa pribižujeme k tomu, čo je v nás najosobnejšie a najjednotlivejšie, sme na neistej pôde.

Neradil by som však básnikovi (ani maliarovi), aby sa usiloval poznať seba samého "vedecky". Čo mi prospeje vedieť, že ten alebo tamten môj básnický obraz súvisí s tým alebo hentým jungovským archetypom? Lepším ma to neurobí a pri tvorbe mi to nepomôže. Zbystrí to možno (nie však celkom iste) moju kritičnosť. Ale intuitívna súdnosť a intuitívna kompozícia nie je to isté. Nezaškodí umelcovi, keď nepokladá sám seba za najzaujímavejiše čudo na svete.

SPOMIENKY NA P. AUGUSTÍNA GEMELLIHO, O.F.M. (1878-1959)

T. J. Zúbek, O.F.M.

Bolo to na Vianoce 1939, keď ako mladý kňaz-študent šiel som na krátku návštevu z Fribourgu vo Švajčiarsku do blízkeho Milána. Tam vo františkánskom kláštore stretnul som po prvý raz povestného P. Augustína Gemelliho .Chlap ako hora, plný prekypujúce energie a radostného humoru. Hoci v severnom Taliansku prevláda v zime drsné stredoeurópske podnebie, P. Gemelli bol vždy iba v sandáloch obutých na bosých nohách. Rezko kráčal po kláštore i po meste za svojimi povinnosťami. Keď však stretnul františkánskeho spolubrata, či v kláštore alebo na ulici, vždy sa zastavil na pár srdečných slov alebo na krátky žart. Nefalšovaný radostný františkánsky duch vyžaroval z celej osobnosti povestného Pátra. Bol som hlboko dojatý takouto františkánskou prostotou u muža svetového mena, znamestnaného zložitými vedeckými a filozofickými otázkami, problémami Univerzity Božskej Srdca, ktorej bol zakladateľom a doživotným rektorom, a mnohými inými podujatiami.

Po druhý raz som sa stretnul s P. Gemellim ako exulant v Ríme roku 1951. P. Gemelli prišiel na františkánsku univerzitu Antonianum, aby povedal prednášku o sv. Leonardovi z Portu Mauricio z príležitosti dvojstého výročia jeho smrti. P. Gemelliho priviezli do prednáškovej siene na dvojkolesom vozíku. Roku 1940 mal P. Gemelli automobilovú nehodu v Piacenci a dochrámal si pánvové kosti. Cez všetky úsilia operujúcich lekárov kosti mu zle zrástli a zostal celkom skrčený. Takmer nevládal chodiť a len s ťažkosťami vedel stáť o dvoch paliciach. Keď som takto videl toho kedysi mohutného muža, ktorý prekypoval mužnou silou a rezkosťou, slzy mi vstúpili do očú.

No čoskoro som zistil, že nad P. Gemellim nebolo treba plakať ani v jeho telesnom ochrnutí. Po privítaní ujal sa prednášateľ slova. Jeho hlas sa sviežo a pružne rozliehal celou rozsiahlou halou. Prednáška P. Gemelliho iskrila živosťou, vtipom a jadrnosťou. Bol to ten istý P. Gemelli, ako som ho poznal pred dvanásť rokmi. Ten istý jarý a radostný duch, ktorý na mňa tak zapôsobil za mojej návštevy v Miláne. Vyše hodiny udržiaval P. Gemelli početné poslucháčstvo v napnutej pozornosti. Raz strhával hľbkou svojej myšlienky, hneď nato rozjaril nás svojím priliehavým vtipom, a v zápätí uchvacoval svojím vzletom a krásou výrazu.

To bol P. Gemelli. Nezlomný duch, ktorého neochromila žiadna nehoda. Muž, ktorý išiel vždy do dôsledkov za svojím presvedčením, a svojou húževnatosťou a neúnavnou prácou dosiahnul skoro neuveriteľné výsledky.

* * * *

Za svojich študenských čias mladý Eduard Gemelli, ovplyvnený rodinným prostredím, bol presvedčený, že marxizmus je jedine správny sociálny a politický smer. Preto bol fanatickým bojovníkom za socialistický materializmus, vodca socialistickej študentskej mládeže na univerzite v Pavii. Po svojej promócii (1902) ako mladý lekár pracoval v milánskej vojenskej nemocnici s horlivým katolíckym kolegom Ľudovítom Necchim. Styk s týmto lekárom svätého života, časté debaty o filozofických a náboženských otázkach, a najmä však modlitby terciára Necchiho priviedli Gemelliho nazad do Cirkvi.

Dôslednosť Gemelliho povahy sa prejavila i pri jeho obrátení. Ako dôsledne išiel predtým bludnou cestou materializmu, tak po svojom obrátení ide dôsledne cestou pravdy. Aby sa mohol plne venovať poznanej pravde, vstúpil do milánskej františkánskej provincie a začal študovať za kňaza. Za svojho rehoľného patróna dostal svätého Augustína. Za kňaza bol P. Augustín vysvätený roku 1908. Hneď po vysviacke pustil sa s horlivosťou sv. Augustína do boja proti rozmanitým bludom svojej doby.

Ako lekár a filozof úspešne obhajoval vo svojich článkoch a prednáškach pravosť lourdských zázrakov. Roku 1909 založil časopis pre obnovenie scholastickej filozofie — *Rivista di filozofia neoscholastica,* kde so svojimi spolupracovníkmi obhajoval princípy zdravej filozofie proti materialistickým a modernistickým bludom.

Od roku 1911 venoval sa P. Gemelli najmä štúdiu experimentálnej a aplikovanej psychológie, kde mohol dobre uplatniť svoje predbežné lekárske štúdia. V tomto odbore doplhnil svoje vedomosti na univerzitách v Paríži, Louvaini, Viedni, Bonne, Amsterodame a Frankfurte. Študoval najmä zložité vzťahy medzi biológiou, psychológiou a filozofiou, ako i vzťahy psychologických zjavov k náboženstvu. Založil časopis pre psychológiu, *Archivo italiano di psicologia,* a spoločnosť pre filozofické a psychologické štúdia. Pre šírenie všeobecnej náboženskej kultúry založil roku 1914 časopis a knižnú edíciu *Vita e pensiero* (Život a myšlienka).

Cez prvú svetovú vojnu P. Gemelli ako vojenský lekár a neskôr kaplán prakticky uplatňoval svoje rozsiahle psychologické znalosti. Zariadil prvú vojenskú psychiatrickú nemocnicu a laboratórium pre psychofyziologický výber letcov. V odbore psychofyziológie letcov stal sa P.

Gemelli priekopníkom. Na tomto poli pracoval i po skončení vojny a napísal viacero významných štúdií a kníh. Princípy P. Gemelli pri výbere letcov na základe psychologických a fyziologických vyšetrovaní boli prevzaté aj inými krajinami. Výskumy P. Gemelliho v tomto odbore sú vo vedeckom svete považované za klasické.

Okrem toho na poli experimentálnej a aplikovanej psychológie zaoberal sa P. Gemelli psychológiou robotníkov a psychológiou zločincov.

* * * *

Uvedomelí talianski katolíci od konca XIX. storočia cítili naliehavú potrebu založiť katolícku univerzitu pre laických študentov. Talianske katolícke univerzity mali zvyčajne iba filozofiu, teológiu a cirkevné právo. Študovali na nich takmer výlučne študenti, ktorí sa chystali na kňazský stav, alebo kňazi, ktorí chceli dosiahnuť akademické hodnosti. Laickí študenti navštevovali svetské univerzity, zamerané neutrálne a často i protinábožensky. Katolícka univerzita pre svetských študentov bola cez polstoročie snom horlivých katolíckych intelektuálov v Taliansku. P. Augustín Gemelli tento sen premenil na skutočnosť.

Po dlhých a namáhavých prácach dňa 7. decembra 1921 bola slávnostne inaugurovaná Katolícka univerzita Božského Srdca v Miláne. Za prvého a potom doživotného rektora bol zvolený P. Gemelli. Do konca svojho života P. Gemelli držal na univerzite katedru experimentálnej psychológie. P. Gemelliho laboratórium bolo považované za jedno z najlepších svojho druhu na svete. Univerzita Božského Srdca mala najprv dve fakulty, a to literatúry a filozofie, a právnych a sociálnych vied. Neskôr pribudla fakulta hospodárstva a obchodu, a fakulta vychovávateľská. K Univerzite bola pričlenená i vychovávateľská fakulta v Castelnuovo Fogliani a poľnohospodárska v Piacenci. Najnovšie má byť otvorená v Ríme, ako zavŕšenie celoživotného úsilia P. Gemelliho, lekárska fakulta Univerzity Božského Srdca.

Než prišlo k otvoreniu Univerzity Božského Srdca, toľko všelijakých prekážok bolo treba premôcť, že mnohým sa uskutočnenie Univerzity zdalo akoby zázrakom.

Pri otváraní Univerzity stalo sa naozaj čosi, čo i P. Gemelli považoval za zázrak milosti Božej. Pri inauguračnej svätej omši prijal z rúk svojho syna sväté prijímanie otec P. Gemelliho, ktorý asi za 40 rokov bol vzdialený od sviatostí a Cirkvi. Pri vstupe svojho syna do kláštora podniknul všetko možné, aby mu prekazil rehoľný život a dostal ho von z kláštora. Nezúčatsnil sa ani prvej sv. omši P. Gemelliho. Napokon i jeho premohla milosť Božia vyprosovaná P. Augustínom, a vrátil sa do Cirkvi. P. Gemelli plakal od radosti až do konca sv. omše.

Univerzita Božského Srdca stala sa hlavným pracovným poľom a druhým domovom P. Gemelliho. Svoju františkánsku dobrosrdečnosť

prejavoval i v univerzitnom prostredí voči svojim spoluprofesorom i voči študentom. Všetci profesori i študenti milovali a vážili si svojho otcovského rektora, ktorého nazývali prostým no hlbokým menom "Padre", t. j. "Otec".

* * * *

Roku 1936 bola z poverenia pápeža Pia XI. založená Pápežská akadémia vied. P. Gemelli mal dôležitý podiel na zakladaní i na pôsobení tejto ustanovizne. Členmi Akadémie sú najvýznamnejší vedci z celého sveta bez ohľadu na náboženské vyznanie. P. Gemelli bol až do svojej smrti predsedom Akadémie.

Okrem toho bol P. Gemelli členom Najvyššej rady pre verejnú výučbu v Taliansku, miestopredsedom Talianskej spoločnosti pre vedecký pokrok a členom rozmanitých vedeckých ustanovizní v Taliansku i v zahraničí.

P. Gemelli bol človekom mnohých a všestranných talentov a bohato rozvetvenej činnosti. Bol vedcom a filozofom. No bol i popularizátorom a organizátorom filozofickej a vedeckej práce. Nado všetko však bol kňazom-františkánom. Radostná františkánska prostota dobrého Pátra Augustína bola tým čarovným prútikom, ktorý mu získaval cenných spolupracovníkov a trvalo ich s ním viazal. Františkánsky duch bol tajomstvom obdivuhodného života P. Gemelliho.

Štúdiu františkánskeho ducha venoval P. Gemelli veľa svojho drahocenného času. Uskutočňovaniu tohto ducha venoval po svojom obrátení celý svoj život. Výsledkom štúdia, rozjímaní a prakse sú jedinečné diela P. Gemelliho o františkánskej duchovnosti. Najznámejšie z nich je kniha *Il francescanesimo* (Františkánstvo), preložená takmer do všetkých svetových jazykov.

P. Gemelli bol horlivým apoštolom františkánskeho ducha. Do františkánskych provincií po celom svete rozposielal občas letáčky vyzývajúce k prehlbeniu duchovného života a apoštolátu. Medzi svojimi študentami a inými svetskými ľuďmi šíril Dielo kráľovstva Kristovho, ktorým hlásal apoštolskú prácu na rozširovaní a upevňovaní kráľovstva Kristovho na zemi. Pre apoštolov tohto hnutia založil Svetský inštitút misionárov a misionárok kráľovstva Kristovho.

* * * *

P. Augustín Gemelli dostal od Boha veľa hrivien. A po svojom obrátení ich všetky dobre použil na slávu Boha a Jeho Cirkvi. Z 81 rokov svojho žiovta 56 strávil v horlivej službe Božej. V pravde si za túto prácu zaslúžil odmenu služobníka verného. Zaslúžil si aj sobitnú korunu učiteľskú, o ktorej hovorí prorok Daniel: "Rozumní sa budú skvieť ako lesk oblohy, a tí, čo mnohých priviedli k spravodlivosti, budú ako hviezdy na večné veky" (Dan. 12, 3).

KULTÚRA A ŽIVOT

KÁZEŇ J. E. BISKUPA A. G. GRUTKU, D.D.

prednesená počas glagolskej sv. omše z príležitosti 50. výročia založenia Kongregácie Sestier sv. Cyrila a Metoda, v Danville, Pa. 7. sept. 1959

Najsamprv vďaka vrúcna milému Bohu za tento deň a za túto príležitosť. Zaiste je to historický deň a deň opravdive kresťanský.

Our sincerest thanks to you, Bishop Leech, for making this day possible, for your gracious hospitality, and particularly for obtaining from the Holy See, from our beloved Holy Father the permission for the celebration of this Mass in the Glagolitic rite.

Ťažko mi je vysloviť, čo mám na srdci pri tejto príležitosti. V mysli sa vraciam do starého kraja, ku sv. Cyrilovi a Metodovi, ktorí nám priniesli vieru a tak hlboko ju vštepili do sŕdc našich predkov, že až dodnes trvá, a trvá tak vrele a tak krásne.

Viera Kristova je dnes rozšírená takmer po celom svete, po mnohých krajoch. Rozličné krajiny majú ju rozličným spôsobom. Ale náš slovenský ľud má vieru Kristovu veľmi vrelú, veľmi teplú.

Nikdy nezabudnem na slová nebohého kardinála Stricha, ktorý nedávno vo svojej katedrále v Chicagu povedal Slovákom, keď mali tam slávnostnú sv. omšu z príležitosti konvencie Sdruženia slovenských katolíkov: že majú niečo vo svojej viere, čo iné národnosti nemajú, že majú čistotu, ktorú by mali rozširovať a podať každému. Moji milí v Kristu, ako povďační máme byť za našu vrelú vieru a za našu jednoduchosť!

Keď som bol maličký, počúval som vždy od svojej mamičky, že pokora preniká nebesia. Keď som chodieval do vyšších škôl, vždycky mi to pripomínala; a keď som sa stal kňazom, vždy, keď som ju prišiel navštíviť, veľmi úprimne ma napomínala: Pokora prebíja nebesia.

Bol som vždycky tej mienky, že náš slovenský ľud je pokorný; a pretože je pokorný, každý, kto ho pozná, ho miluje. Je pokorný, je ponížený, preto ho Pán Boh miluje.

Dnes teda pri tejto sv. omši spájame sa po vyše tisíc rokoch so sv. Cyrilom a Metodom, s našimi patrónmi. Ó, ja krásne je dnes pod týmto nebom! Sv. Cyril a Metod tiež takto v prírode kázali. A ja zo všetkých vás sa dnes najradostnejšie cítim, lebo ja ako biskup, a tiež slovenský biskup, som bratom sv. Metoda, sv. Cyrila. Dnes slúžim sv. omšu tak, ako ju oni priniesli nášmu národu. História nám hovorí, že keď prišli títo svätí mužovia na Veľkú Moravu, Slováci sa k nim hrnuli v tisícových zástupoch a po tisícoch sa dali pokrstiť.

O, moji milí v Kristu, aj toto miesto pekne nám pripomína slovenskú krajinu. Mal som príležitosť navšíviť Slovensko po skončení mojich štúdií v Ríme. Moji rodičia pochádzali z malého mestečka, ktoré sa volá Stará Ves, maličké mestečko tam blízo poľských hraníc na rieke Dunajci. Bolo to miesto ako toto tu, blízko Tatier, krásne vrchy, aké tu vidíme dnes.

Máme teda príčinu byť povďační za tento deň a zo srdca blahoželať našim Sestričkám k ich zlatému jubileu. Nepoviem viac, lebo skutky hovoria viac, než slová a vaša prítomnosť tu hovorí omnoho viac, než slová môžu vyjadriť. To, čo tu vidíte, vidíte z lásky nášho ľudu a keď sa dobre pozeráte, uvidíte, že budúcnosť sa len počína, že tu môžu prísť ešte veľké veci, a prídu.

Moji milí v Kristu, máme teda príčinu byť povďační Bohu za milosti, ktoré sme obdržali. Ale keď sa človeku dobre vodí, ľahko zabudne na ťažké časy, a ľahko tiež zabudnúť na miesto, na krajinu, odkiaď sme prišli a zkadiaľ sme dostali našu vieru.

Vieme, že dnes na Slovensku prenasledujú a potláčajú vieru. Dnes pri tejto sv. omši modlite sa za našich doma. Proste sv. Cyrila a Metoda, aby orodovali zase u Boha všemohúceho, aby nastal čím skôr pokoj, pokoj nebeský. Nielen na Slovensku, ale na celom svete.

Na pamiatku tohoto dňa dal som zhotoviť asi 400 krížikov pre všetky sestričky sv. Cyrila a Metoda. Tieto krížičky majú históriu, históriu katolíckej Cirkvi. Sú celkom také, aké niekedy kresťania nosili vo svätej zemi, tí prví kresťania. Sú také isté, aké užívali naši predkovia v časoch sv. Cyrila a Metoda. Našiel sa jeden taký krížik z časov cyrilomeodejských, a podľa neho dali sme vyhotoviť podobných 400. Po tejto sv. omši obdarujeme sestričky týmito krížikami, ktoré požehnám pri tejto sv. omši. Bude to rozpomienka na sv. Cyrila a Metoda a úfame, že aj spojenie s nimi. Úfam tiež, že sestričky nazabudnú na našu úprimnú, vrelú vieru, a že nezabudnú ani na slovenského biskupa.

Pán Boh vás žehnaj, Pán Boh vás všetkých udržuj. A nech naša viera privádza nás bližšie a bližšie jedného k druhému; bližšie k Bohu, bližšie k nebesiam. Pán Boh vás požehnaj!

OHLAS

My Slováci, zídení v Slovenskom kultúrnom spolku v Buenos Aires, z príležitosti návštevy osv. pána opáta Teodora J. Kojiša, hlavy Opátstva sv. Andreja - Svorada v Clevelande, USA a verného i zaslúžilého syna národa slovenského, v jeho prítomnosti slávnostne sa vyslovujeme za utvorenie

ZAHRANIČNEJ MATICE SLOVENSKEJ

a privolávame k nášmu slovu všetkých zahraničných Slovákov dobrej slovenskej vôle.

Tak činíme,

aby sme v duchu Moyzesa a Kuzmányho verne plnili všetky úlohy dnes umlčanej Matice slovenskej na Slovensku, ktorá ich konať nemôže;

aby sme prehľbovali ducha slovenského v radoch našich a ochraňovali všetky hodnoty, vzniknuvšie z tohto ducha;

aby sme zhodnocovali všetko, čo nás spája a zaháňali všade a vždy, čo nás delí;

aby sme zvyšovali rešpekt k všetkým ustanovizniam, spolkom, organizáciám i jednotlivcom v zahraničí, čo konajú alebo konať budú v prospech duchovného i hmotného pozdvihnutia národa slovenského;

a tak aby sme plnili Všemohúcim určené poslanie nášho národa v rade národov — so všetkými právami medzi národmi slobodnými a s povinnosťami aj oproti národom, čo svoju slobodu zasluhujú a prinášajú za ňu obete.

Pán Boh nám v tom pomáhaj!

Buenos Aires, 30. augusta 1959

Opát Teodor J. Kojiš, OSB
Jozef Cíger Hronský

KULTÚRNY VÝZNAM OSLAVY 50. VÝROČIA SESTIER SV. CYRILA A METODA

Od 11. sept. 1958 do 11. sept. 1959 slovenská rehoľa Sestier Sv. Cyrila a Metoda, ktorej ústredný dom je v Danville, Pennsylvania, oslavovala 50. výročie svojho založenia. Okrem duchovného významu, totiž duchovnej obnovy samých sestier, táto oslava mala v slovenskom živote v Amerike aj veľký kultúrny význam.

I. Americko-slovenské noviny a časopisy počas jubilejného roku prinášali mnoho článkov, v ktorých Sestry podali súvahu o vykonanej práci. Ich činnosť v 36 osadných školach a v jednej Vyššej škole (High School) má zo slovenského hľadiska veľký kultúrny význam. Nielen spočiatku, ale až dodnes skoro vo všetkých školách vy-

učujú slovenčinu, pestujú slovenský ľudový a cirkevný spev, a vôbec vštepujú aj mladšej generácii — nakoľko je to možné — slovenského ducha. Pri svojej Vyššej dievčenskej škole — Akadémii Sv. Cyrila v Danville, vydávajú už od roku 1926 študentský časopis "Fialky", v ktorom až dodnes je väčšia časť po slovensky. Zaznamenávajúc vydanie tohotoročných "Fialiek", redaktor "Mostu" prehlásil: "Húževnaté pridržiavanie sa slovenčiny — u Sestier Sv. Cyrila a Metoda — je najdojímavejším zjavom v slovenskej Amerike. Patri im zato obdiv každého Slováka".

II. Z príležitosti tohoto jubilea bolo vydaných 9 publikácií, čo je na slovenské pomery veľkou kultúrnou udalosťou. Chceme ich tu všetky zaznamenať:

1. "Jubilee Book" — Jubilejná kniha 1909- 1959. Je to publikácia veľkého formátu, ktorá v krásnych fotografiách zachycuje 50 ročnú históriu Sestier Sv. Cyrila a Metoda. Okrem čiernobielych fotografií je v nej aj niekoľko farebných vysokoumeleckých fotografií, ktoré krásne doplňujú túto publikáciu. Možno ju dostať priamo u Sestier Sv. Cyrila a Metoda v Danville, Pa.

2. "History of the Congregation of SS. Cyril and Methodius" — Dejiny Rehole Sestier Sv. Cyrila a Metoda. Napísala bývalá štvrtá generálna predstavená rehole, Matka Emerencia Petrášeková. V piatich kapitolách preberá jednotlivé desaťročia jestvovania rehole, zaznamenávajúc tak verejný, ako aj vnútorný život rehole. Možno dostať u Sestier Sv. Cyrila a

Metoda v Danville, ale náklad bol obmedzený. Tu treba poznamenať, že pred dvoma rokmi (1957) vyšli aj po slovensky krátke Dejiny rehole Sv. Cyrila a Metoda, ktorých autorom je Jozef Paučo.

3. "Matúš Jankola, kňaz a národovec." Napísal Jozef Paučo, Vydali Sestry Sv. Cyrila a Metoda. Vlastný životopis tohoto kňaza, zakladateľa rehole, je podaný v poslednej kapitole. Predošlé kapitoly osvetľuju hlavne polia činnosti toho významného slovenského kňaza. Práca Paučova sa vyznačuje tým, že čerpal zo starých slovensko-amerických časopisov, a z doteraz nevydaných prameňov prechovávaných hlavne v archíve Sestier Sv. Cyrila a Metoda v Danville.

4. "Matúš Jankola a jeho význam pre výchovu slovenskej mládeže." Anglická práca, ktorej autorkou je Sestra Consuela Gregorovičová. Bola to jej graduačná práca. Nateraz vyšla rozmnožená v obmedzenom počte, ale ako sa dozvedáme, Rev. J. Lach ide ju vydať riadnou tlačou.

5. "The Glagolitic, or Roman-Slavonic Liturgy — Glagolská, ači rímsko-slovenská liturgia. Autorom je Štefan Smržík S.J. Dielo vyšlo v "Series Cyrillomethodiana", ktorú vydáva Slovensky Ústav v Clevelande a v Ríme. Kniha je vedeckou prácou, podavajúcou syntézu všetkého toho, čo sa dnes vie o Glagolskej bohoslužbe. Doteraz sa kniha stretla s veľkým záujmom u slavistov a liturgistov. Význam glagolskej liturgie je v tom, že ona je doteraz jedinou výnimkou zo všeobecného zákona západnej Cirkvi, že liturgická reč má byť všade latinská. A preto tí, ktorí sa domáhajú zavedenia živých jazykov do rímskej liturgie, v tejto knihe našli opodstatnenie svojich snáh. Kniha je krásne vytlačená v Ríme a tiež illustrovaná. Možno ju dostať v Slovenskom Ústave v Clevelande, v Slovenskom Ústredí v Ríme (Casella postale 4031, Roma), alebo u Rev. Jána Lacha.

6. "Glagolská, alebo Rímsko-slovenská bohoslužba." Napísal Michal Lacko S.J. Je to odtlačok z "Mostu", 1959, číslo 3. Autor v tejto práci, asi na 35 stranách podáva všeobecné informácie o glagolskej bohoslužbe. Pri hlavných oslavách v Danville, 7. sept. sa táto publikácia úplne rozpredala.

7. "Text glagolskej, alebo rímsko-slovenskej bohoslužby" — paralelne s latinským textom vydali Sestry Sv. Cyrila a Metoda pre účastníkov slávnosti dňa 7. sept. 1959. Nakoľko účastníkov bolo mnoho, nielen že sa publi-

kácia rozpredala, ale sa ani neušlo všetkým, ktorí ju žiadali. V nej je úplný text nepremenlivých častí sv. Omše (Ordo Missae), s premennými časťami z omše na čest sv. Cyrila a Metoda.

8. "Sv. Missa slovenskim jezikom." Je to vydanie liturgických spevov k sv. omši v staroslovenskom jazyku. Autorom je Rev. Ján Illyr, chorvátsky kňaz.

9. "East meets West in SS. Cyril and Methodius" — Sv. Cyril a Metod spojka medzi Východom a Západom. Je to odtlačok z článku Rev. Michala Lacka S.J., ktorý bol uverejnený v "American Ecclesiastical Review", (Washington) október 1959. V tejto práci autor vyzdvihuje význam Sv. Cyrila a Metoda v záležitosti zjednotenia východnej a západnej Cirkvi, ako ju dnes propaguje Sv. Otec Ján XXIII. Možno dostať u Sestier Sv. Cyrila a Metoda, v Danville, Pa.

III. Tri Glagolské, ači Rímsko-slovenské bohoslužby v Danville, dovolené Svätou Stolicou z príležitosti Jubilea Sestier Sv. Cyrila a Metoda, znamenajú tiež veľkú kultúrnu udalosť. Od dôb sv. Cyrila a Metoda, keď sa táto bohoslužba užívala na Slovensku, bolo to po prvý raz v dejinách, že Slováci žiadali a dostali dovolenie obnoviť túto bohoslužbu. Ohromná účasť na bohoslužbe (vyše 5000 veriacich, asi 120 kňazov a traja biskupi) dokazuje, aký význam mala táto udalosť v slovenskom živote. K tomu prichádza ešte jedinečná skutočnosť, že hlavná z troch glagolských bohoslužieb bola slúžená slovenským biskupom J. Ex. Andrejom Grutkom. Po prvý raz v dejinách amerických Slovákov mali sme pri takej príležitosti vlastného syna, vyvýšeného na hodnosť biskupskú, ktorý po slovensky kázal shromaždenému ľudu. Jeho kázeň v najlepšom slova zmysle prekvapila všetkých prítomných: "Som slovenský biskup, —prehlasil A. Grutka — a ako taký sm bratom sv. Cyrila a Metoda . . . " Za všetko toto patrí p. biskupovi Grutkovi vďaka Slovákov po celom svete.

IV. Ešte treba zaznamenať inú kultúrnu udalosť. Pán biskup Grutka venoval Sestrám Sv. Cyrila a Metoda na pamiatku jubilea presnú reprodukciu krížika, najdeného pri vykopávkach v hroboch z doby Cyrilometodskej na území Veľkomoravskej ríše. Navrhovateľom krížika je umelec Dr. Jozef Cincík, a previedol ich vo zvláštnej zliatine p. J. Dubiel z Clevelandu. Krížiky, počtom 400, boli vložené do peknej, umelecky ozdobenej krabice, ktorú p. biskup Grutka odovzdal Velebnej Matke Bernarde Hudákovej, aby z nich dala každej Sestre Sv. Cyrila a Metoda napamiatku tohoročného jubilea.

Ešte aj ináč, v rôznych anglických novinách dostalo sa počas osláv publicity slovenskému menu a reholi Sestier Sv. Cyrila a Metoda. No vyššie zaznamenané počiny urobili naozaj z oslavy 50. výročia sestier Sv. Cyrila a Metoda najvážnejšiu kultúrnu udalosť v slovenskom živote roku 1959.

M. Lacko S. J.

KNIHY

SLOVAKIA - STRUGGLE FOR INDEPENDENCE by Joseph M. Kirschbaum, L.L.D., Ph.D. Published by the Canadian Slovak League on the occasion of the Declaration of Slovakia's Independence, 1959., 24 pp.

The map of Slovakia on the front blue cover of Dr. Kirschbaum's highly-concentrated review (more than a mere outline of 'Slovakia's Struggle for Independence' as indicated on the title page) of the Slovak nation's history leaves no doubt in the reader's mind about the location of the country that has for centuries been a political football for rival neighbors engaged in the game of power politics.

Leading off the historical review that covers considerably more than a thousand years of the Slovak nation's history in central Europe is the foreword by John Lucas, president of the Canadian Slovak League. He bases the right of his native countrymen to freedom and independent statehood on the principles of democracy, whose foremost advocates declare that all nations have a natural right to self-determination and self-government in their own free, democratic state. Mr. Lucas calls for the restoration of a free, democratic Slovak State that was destroyed by the postwar Czecho-Slovak Communist regime.

In reviewing the history of Slovakia, Dr. Kirschbaum goes back to the ninth century when the Slovaks had their own kingdom of Great Moravia (named after the Morava river that flowed through the heart of their realm and entered the Danube at a strategic center near Bratislava). The rule of three Slovak monarchs, Mojmir I, Rastislav and Svatopluk I extended southward beyond the Danube, west as far as Bohemia, north into Poland and east into Hungary during the greater part of the ninth century. Finally, at the end of the century, destruction of this kingdom by a concerted attack by German, Czech and Magyar forces reduced the once powerful kingdom to a vassal state of Hungary. This was the status of Slovakia until Worl War I. The Slovaks seized the opportunity to strike out for freedom after the collapse of Austria-Hungary. Accordingly, through their representatives at home and abroad they chose to join the Czechs in the formation of a new dual democracy in which the Slovaks were promised equal rights with their partners.

Documentary claims upon political equality by the Slovaks were based on the Pittsburgh Pact (signed by American Slovaks and Czechs and by Thomas Masaryk himself), as well as on the 'Martin Declaration' (drawn up by Slovak representatives in Turc. sv. Martin). Both solemnly promised the Slovaks self-government (their own schools, law-courts, legislative assembly, etc.) . . . which was, unfortunately repudiated by Thomas Masaryk, who proceeded to set up a centralistic regime in Prague.

Opposition to the centralistic policies of the Prague government of both President Masaryk and his successor, President Benes, continued to gain momentum in Slovakia until a serious political crisis in international power politics forced the Czech government to recognize the Slovak nation's right to self-government. Thus, in the late fall of 1938, the Slovaks were granted the right to their own parliament in Bratislava. Msgr. Joseph Tiso became the premier of the new government. The Slovak parliament unanimously voted for national independence on March 14, 1939, and proceeded to establish the Slovak Republic on the basis of a new Constitution that was unanimously ratified in July. Msgr. Tiso re-

mained as provisional chief executive and was voted in as the first President of the free, democratic Slovak Republic, in the autumn. The declaration of the Slovak nation's independence was made fully six months before the outbreak of World War II.

Although the new Slovak state successfully weathered the storm of war, it was destroyed by invading Soviet forces that escorted Dr. Eduard Benes to 'liberation' of Prague via Slovakia. Benes assumed the office of President of the restored republic of Czecho-Slovakia (he had resigned and fled to England after Munich) and proceeded to condemn all who had participated in the establishment of the Slovak Republic as 'traitors to the state'. Many were executed, including President Tiso, and many were sentenced to long prison terms as the new Prague government collaborated with the Communists in setting up a Soviet-sponsored satellite state of Moscow. So ended the 6-year era of the Slovak Republic that had secured the official recognition of twenty-seven leading countries around the world, including Great Britain, France, Germany, Russia and others, before the opening of the second World War.

Replying to the charges that the Slovak people were apparently opposed to Father Tiso's regime on the basis of the 1944 fall uprising, the author points out that the revolt was engineered by Russian partisans that had been parachuted into the Slovak mountains and protected by a small group of native dissident factions. The revolution, in which some 20,000 civilians lost their lives, was suppressed in some six weeks.

After the war reorganization of the Republic of Czecho-Slovakia was based upon the Kosice agreement drawn up by the provisional Slovak National Council, a revolutionary body; and, of course, the new set-up called for a complete restoration of the former Republic but upon the new principles of the so-called 'people's democracy' under the watchful eye of the Kremlin. Immediately, all former political parties were dissolved, particularly the Hlinka People's Party that had won national freedom for the Slovaks. Four political parties emerged, namely, the Democratic Party, the Communist Party, the Freedom Party and the Labor Party. In the elections of 1946, the Slovak Democratic Party polled a 62% majority over the Communists who managed to get 30% of the votes. The election resulted in 43 Democratic representatives, 21 Communist, 3 Freedom Party and 2 Labor Party representatives who were sent to the Czecho-Slovak Parliament in Prague. Despite the overwhelming victory of the Slovak Democrats, the opposite occured in Bohemia and Moravia where the Communists and Social Democrats formed a coalition to capture a 55% majority. President Benes opened the way to the 1948 Communist putsch by appointing Klement Gottwald, a Communist, as Premier of the new government.

But in Slovakia, where the genuine Democratic party forces held firm, it was the leaders who lost the cause of freedom in the postwar regime, for, the author contends it was the "incompetence and cowardice of the leaders of the Democratic Party — J. Lettrich, F. Hodza, M. Kvetko, etc." that resulted in the Communists coming into power in Slovakia . . . as well as the pressure from the victorious Czech Communist-Socialist coalition in Bohemia and Moravia.

A political and religious persecution followed the triumph of the Communist forces in Czecho-Slovakia. Slovakia was the prime target of the march of atheistic Communism in central Europe. Catholic Religious Orders, schools, societies, publications, etc., were dissolved, their members were thrown into prison and labor camps. Churches were controlled by the government directly and Church property confiscated. Catholic priests and bishops were sent to prison and sentenced to long terms on charges that would stand in court only in a Communist-ruled land.

Despite fourteen years of a cruel, unjust, vengeful and inhuman persecution of the Slovak nation by Czech communists and their Czechoslovak aides

in Slovakia, the people and their political and religious leaders have stood firm in defense of their Christian faith and traditions, as well as their political aspirations to freedom. Both at home and abroad, the Slovaks by an overwhelming majority are united in the hope and desire to see Slovakia liberated from Communist tyranny and restored as a free and independent state in the heart of Europe.

Andrew Pier, O.S.B.

CHRISTIAN SLOVAKIA UNDER COMMUNISM by Joseph Pauco. Published by the Slovak Catholic Federation of America, Valparaiso, Indiana, 1959., pp 30.

Dr. Joseph Pauco's latest work, "Christian Slovakia under Communism", is merely a synopsis of the tragic story of the Slovak people who have suffered political oppression and religious persecution in the past fourteen years under a tyrannical postwar regime that has endeavored to destroy the spirit of freedom and the traditional religion of the Slovak nation. Despite an all out effort characterized by vengeance, violence, propaganda, economic and political pressure, religious persecution, confiscation of property, imprisonment and death, the great majority of the four million Slovaks have met the onslaught on their bodies and souls with unexcelled courage, steadfast devotion to their ancient faith and firm resistance to the atheistic program of the Czechoslovak-communist government that has tried in vain to annihilate the centuries' old Christian culture in Slovkaia.

This is an authoritative work by a writer who has gathered the facts from reliable sources, and his account, though brief, is nevertheless an indisputable record of the atrocities and brutalities of an atheistic regime that has as its prime target the destruction of the Church in the land of our Slovak fathers.

Monsignor Clement M. Mlynarovich, president of the Slovak Catholic Federation of America, introduces the author as a journalist and literary writer whose "cold facts . . . are presented throughout the booklet as conscientious witnesses testifying to the long, hard struggle of a Christian freedom-loving nation for its existence and own State."

An incredible but unfortunately a factual resume of what happened in Slovakia as the result of the westward march of Communist forces into the heart of Europe, is presented to the reader on a single page. The following series of events aimed at the destruction of the Church in Slovakia occured soon after the Czechoslovak-communist forces came into power: 1) Five Slovak Bishops were sentenced to long terms in prison (two for life, two for fifteen years and one for twenty-four years. 2) Five priests were executed. 3) More than three hundred of approximately 2,000 secular clergy were thrown into prison. 4) Ten seminaries were closed down . . . One under government control was re-opened in Brastilava. 5) More than a thousand Religious (priests and Brothers) were imprisoned. 6) After being released from prison, half of the secular clergymen (about 150) were forbidden to exercise their religious work. 7) Approximately four thousand Slovak nuns were disbanded and sent to factories and concentration camps. 8) More than three hundred convents were confiscated by the government. 9) All of the 1,800 parochial schools were abolished. 10) All of the Catholic high schools were closed. 11) All of the 25 Catholic Student Institutes were taken over by the government. 12) All Catholic cultural, social and charitable organizations were destroyed. 13) All 8 Catholic publishing houses were seized by government decree. 14) Four bishops were subjected to virtual house arrest . . . several have died since.

Thus, at a glance the reader can see what the program of the postwar regime actually is, namely, the ultimate destruction of all religion in the country. There is no doubt of the intentions and purposes of atheistic communism to root out all religions completely, for the godless teaching of the communists is directed towards the annihilation of man's faith in God. And to achieve this end the followers of Karl Marx's doctrine stop at nothing . . . they have declared war on all

their foes, and they are determined to destroy everyone who dares to resist their onward rush to capture the world for communism.

A map of Slovakia on the back cover helps to pinpoint some of the salient events that have occured in a country that has suffered much under the unceasing blows of the fanatic followers of Marxism who are directed from the Red headquarters of the Czechoslovak-communist state, namely, from Praha (Prague).

Slovakia does not stand alone in her resistance to communism, nor are her people the only victims of communist aggression (Bulgaria, Rumania, Hungary . . . these and other countries are satellite states of the USSR) but the Slovaks have felt the heavy hand of the wielders of the 'hammer and sickle' perhaps more than any other people in our time, for from the very first days of the postwar era until now 'Christian Slovakia under Communism' has had not a moment of peace as an alien Czechoslovak-communist brand of Marxism has been stamped forcibly on the country. Inroads have been made by the enemy that has vented its fury upon a traditionally Christian people . . . yet, despite the full impact of its rule by force and terror, Communism has not succeeded in breaking the will of the Slovak people who continue to bear their hard lot like the ancient martyrs who suffered and died for the Faith.

How long the Slovak nation can hold out in this fierce struggle we do not know, but of one thing we are certain, and this is, that the world will know and applaud the courage and heroism of our people who are fighting to save mankind from the evil blight of communism.

Andrew Pier, O.S.B.

Dr. Jozef Kirschbaum. NÁŠ BOJ O SAMOSTATNOSŤ SLOVENSKA. Slovenský ústav v Clevelande: 1958. Strán 343.

Na knižný trh sa dostáva dielo, ktorého potrebu sme dávno pocit'ovali. Je to kniha nielen rozsahom, ale i hl'bkou myšlienok časová a pretrvá i našu generáciu, hoci autor zdôrazňuje, že ide o "náš boj o smaostatnosť Slovenska."

Prof. Kirschbaum, ktorý pracuje na národnom poli od útlej mladosti, prerástol duchovne slovenské horizonty. Javí sa to jasne i v prítomnom politicko-filozofickom diele. Autor vychádza zo štúrovského a tisovského gruntu, na ktorom buduje a nadstavuje svoju dokumentárnu prácu. Štúr a Tiso a ich jednoznačná svetonáhľadová a slovenská orientácia je pre Kirschbauma odrazovým mostom, potrebnou duchovnou živicou, hlavne pokiaľ ide o výklad a zmysel slovenských národných dejín v dvoch významných dobách a o ich kresťanskú náplň. Pretože autor zakotvil vo filozofii Štúrovej a Tisovej, nemôže nebyť do dôsledkov obhájcom nároku slovenského národa na slobodu a samostatnosť a nemôže nestavať na princípoch kresťanskej etiky a spravodlivosti, v čom je najhlbší zmysel Kirschbaumovej knihy.

Od Štúra a Tisu, ktorí sa rozvíjali duchovne nielen na Slovensku, ale i mimo neho a ktorí načierali do kultúrnych studníc európskeho a svetového spoločenstva, a len okolnosti im nedovolili hrať vážnu rolu na medzinárodnom javisku, prof. Kirschbaum nadväzuje tam, kde Tiso a Štúr skončili a kde tak jasne naznačili zmysel boja o slovenskú samostatnosť: urobiť otázku slovenskú otázkou medzinárodnou.

Dr. Kirschbaum, ktorý sokro polovicu svojho plodného života strávil na cudzej pôde, stretal sa s prúdmi európskymi a americkými a súc širokého intelektuálneho rozhľadu, nemohol si nevšímať sily, ktoré lomcujú našou dobou a určujú ďalší úsek nášho boja o samostatnosť Slovenska. No pre autora, politicky a diplomaticky vytríbeného, vedecky podkutého a silne zakotveného v nadčasovom duchovnom svete kresťanskej filozofie, európske prúdy sú natoľko záujmom jeho pozorovaní, výkladov a akceptácie, nakoľko znamenajú kladný prínos pre Slovákov a usmerňujú osudy strednej Európy.

Tu sa ukázal prof. Kirschbaum ako zástanca federatívnych snáh. Ako dobre pozná slovenské dejiny, tak je blízka jeho srdcu myšlienka federovanej Európy. Avšak prakticky nekladie ju

na prvé miesto, nenadradzuje ju svojmu politickému mysleniu. Kirschbaum je najprv Slovák a potom Európan. Chce vidieť najskôr slobodné Slovensko a ak bude rozhodnou vôľou väčšiny slobodných Slovákov, slovenský štát môže sa stať partnerom v stredeurópskej alebo európskej federácii, poťažne konfederácii.

Stretajúc sa s týmito hlavnými myšlienkami v diele Dr. Kirschbauma, vidíme v ňom vedecký prínos základného významu. Javí sa nám akoby autorova predloha pre ďalšiu činnosť. Každá kapitola Kirschbaumovej knihy mohla by byť predzvesťou nových zväzkov politických dejín a politickej filozofie.

Kto sa hlási k bojovníkom za samostatnosť Slovenska, pociťuje hrdosť nad tým, že slovenský vedec sa podujal v exile pripraviť vážne dielo, o ktoré sa možno oprieť a ktoré môže byť programovým východiskom pre tých, čo Štúrovi verili, Tisu nezradili a za slovenskú štátnu samostatnosť bojovať neprestali.

Kirschbaumova knižka má všetky znaky seriózne dokumentovane jpráce. Len vzhľadom na čitateľstvo volil štýl pomerne ľahký. Ak prof. Kirschbaum vydá aspoň niektoré časti tejto knihy v niektorej svetovej reči, bude mať veľmi ľahkú prácu, aby ich upravil podľa prísne vedeckej metódy. Tón slovenského vydania však nijako nezmenšuje hodnotu tohto diela.

Všetko, čo sme povedali o Kirschbaumovej knihe, korunuje horúca autorova láska k Slovensku. Ona bola hlavným popudom, aby kniha vyšla i za ťažkých okolností a podmienok, ktoré sa dnes slobodnému, hlavne politickému spisovateľovi stavajú do cesty. Čím viac si toto uvedomíme, tým viac si treba ceniť odvahu prof. Kirschbauma, ktorý v našej publicistike neni neznámy, lebo jeho zobrané štúdie, úvahy, novinárske články a samostatne vydané práce rozsahom i obsahom by presahovali priemernú tvorbu súčasných slovenských politických spisovateľov. A to rovnako v slovenčine ako v angličtine i vo francúzštine.

Každú knihu robí veľkým to, či uspokojí čitateľa, či zanechá v jeho duši trvalé stopy, nie to či je len jednoduchou knižnou jednotkou, hoci aj na kriedovom papieri, ktorú neumiestia vo výžnej knižnici. Kirschbaumova kniha je hodná povšimnutia, preštudovania a treba sa k nej pravidelne vracať, lebo je to ukazovateľ správnej cesty nášho boja o samostatné a slobodné Slovensko.

Jozef Paučo

Ladislaus Lukács S.I.—Ladislaus Polgár S.I., DOCUMENTA ROMANA HISTORIAE SOCIETATIS IESU IN REGNIS CORONA HUNGARICA UNITIS. Tomus I. 1550-1570. Institutum historicum Societatis Iesu, Via Penitenzieri 20, Roma, 1959, str. 76* +400, formát 29 x 23 cm.

Vedecká práca nad slovenskými dejinami naráža na podstatný nedostatok, totiž že doteraz nemáme zosbierané a vydané historické pramene — Monumenta historica — tak ako to majú iné národy. Ak vezmeme do ruky naše učebnice alebo príručky dejín, hneď preskakujú k obdobiu národného prebudenia, z ktorých doteraz poznáme najviac prameňov, nechávajúc vo tme skoro desať storočí. Už dávno sa ozývajú hlasy o potrebe sústavného zbierania a vydania slovenských historických prameňov, ale ani na Slovensku okrem niekoľkých zväzkov Daniela Rapanta týkajúcich sa 19. storočia, nič sa ešte neuskutočilo.

Tým potešiteľnejšia je teda skutočnosť, že v cudzine dostávame do rúk dielo, ktoré ide zaplniť v tomto ohľade veľkú medzeru. Grupa mladých vedeckých pracovníkov týmto zväzkom ide vydávať pramene k historii účinkovania Spoločnosti Ježišovej na území bývalého Uhorska.

V titule "regna olim corona hungarica unita" treba rozumieť dnešné Slovensko, Maďarsko, Chorvátsko, Sedmohradsko a Podkarpatskú Rus-Ukrajinu. Nakoľko v minulosti tieto zeme tvorili administratívnu jednotku, veľmi ťažko by bolo deliť dokumenty týkajúce sa jednotlivých dnešných súčiastok. No viackrát za samých dejin vyplýva, že ten alebo onen zväzok bude obsahovať prevážne dokumenty toho alebo onoho kraja. Tak tento prvý zväzok obsahuje iba dokumenty týka-

júce sa prvého jezuitského kolegia v Trnave. Druhý zväzok bude obsahovať dokumenty týkajúce sa Sedmohradska. Aj keď neskôr dokumenty budú rôznorodé, predsa až do konca 17. storočia hlavná činnosť jezuitov sa rozvijala na dnešnom Slovensku, nakoľko dolné Uhorsko mali v držbe ešte Turci. Vydanie dokumentov k jezuitskej histórii v Uhorsku bude veľkým prínosom k poznaniu našej kultúrnej a duchovnej histórie, veď je všeobecne známe, aký význam mali jezuiti v obnovení o povznesení katolíckeho života na dnešnom Slovensku a vôbec v Uhorsku.

Jezuiti prišli do Uhorska do Trnavy roku 1561, no roku 1567 Trnavu a vôbec Uhorsko opustili. Toto obdobie voláme obdobím prvého trnavského kolégia, lebo druhé trnavské kolégium, z ktorého vyrástla neskôr univerzita má svoj pôvod roku 1616. Dokumenty uverejnené v tomto prvom zväzku týkajú sa práve iba prvého trnavského kolégia. Predchádajú im však dokumenty z rokov 1550-1561, teda čiastočne ešte za života Sv. Ignáca († 1556) osvetľujúce vyjednávania o príchod jezuitov do Uhorska, a dokumenty z rokov 1567-1570 týkajú sa hlavne osoby P. Jána Seidla, ktorý i po zrušení trnavského kolégia ostal ako nemecký kazateľ v Bratislave.

Objemný zväzok ktorý máme pred sebou, delí sa na tri časti: Vlastné kritické vydanie dokumentov (str. 1-375), podrobný menný a vecný index (str. 377-400) a na počiatku predhovor a úvod (str. 1-76 označené hviezdičkou). V predhovore autori vysvetľujú, že ich cieľom nebolo podať všetky dokumenty týkajuce sa účinkovania jezuitov v Uhorsku, ale ako to nadpis hovorí iba dokumenty rímske: to jest buď pochádzajúce z Ríma od Sv. Stolice alebo od Generála Spoločnosti, alebo adresované do najvážnejšie, a pre poznanie jezuitských dejín dostačujúce. Iné dokumenty nezahrnuté v tomto vydaní môžu síce sem-tam naše poznanie doplniť, ale sotva podstatne zmeniť.

Aby sme mohli uverejnené dokumenty s osohom a ľahko čítať, autori nám podávaju obšírný úvod. Prvá kapitola hovorí o dejinách Uhorska v období bezprostredne predchádzajúcom príchod jezuitov. V druhej kapitole načrtávajú životopis a účinkovanie arcibiskupa Mikuláša Oláha, hlavne jeho nástojenie dostať jezuitov do Uhorska, do Trnavy. V tretej kapitole je podaná v krátkosti história prvého jezuitského kolégia v Trnave, pričom autori už mnoho čerpali z uverejnených dokumentov. V štvrtej kapitole nám autori vysvetľuju odkiaľ čerpali materiál uverejnený v tomto zväzku. Z predľadu vidíme, že je to hlavne z Rímskeho jezuitského archívu a okrem toho z niektorých rukopisov prechovávaných v Budapešti, Kölne a vo Viedni. V piatej kapitole nájdeme index uverejnených dokumentov zradených do nasledujúcich skupín: E p i s t o l a e, A c t a e t D i p l o m a t a , C a t a l o g i L i t t e r a e q u a d r i m e s t r e s, s e m e s t r e s, a n n u a e. Konečne v šiestej kapitole autori vysvetľújú akou metódou postupovali pri vydaní dokumentov.

Po vlastnom uvode nasleduje bibliografia tlačených a rukopisných diel, ktoré autori použili pri zostavení vysvetliviek k jednotlivým dokumentom. V uvode nájdeme tiež tri illustrácie: 1. Mapa niekdajšieho Uhorska k roku 1570, na ktorej je zaznačené rozdelenie územia na tri časti, a miesta spomenuté v dokumentoch. 2. Pôdorys Trnavy z nášho obdobia. 3. Pohľad na Trnavu podľa rytiny zo 16. storočia.

Vlastné dokumenty su vydané podľa najlepších kritických metód, aké su použité skupinou pracovníkov pri M o n u m e n t a h i s t o r i c a S o c i t a t i s I e s u. Každy dokument má svoje bežné číslo (spolu 175). Pred samým textom máme najprv udanie, kde sa nachádza originál, ktorý autori používali. Potom, ak dokument bol už niekedy vydaný tlačou, je udané presné bibliografické určenie. Po tretie každým dokumentom je udané S u m m a r i u m, to jest hlavné body obsahu, očíslované postupne. Až tak nasleduje vlastný text dokumentu, zadelený do odstavcov podľa očíslovania v predchádzajúcom S u m m a r i u. Z ľavej strany je číslovanie riadkov po piatich.

Pod textom pod prvou čiarou sú umiestené kritické poznámky k textu, a pod druhou čiarou sú historické vysvetlivky, aby čitateľ ľahko mohol porozumieť textu a tiež kde môže ďalšie informácie.

Po poslednom dokumente č. 175, nasleduje A p p e n d i x (Dodatok), v ktorom autori podávajú zoznam prvých jezuitov pochádzajúcich z územia bývalého Uhorska až do roku 1570. Je tu vypočítaných 38 jezuitov národnosti slovenskej, chorvátskej, maďarskej, a nemeckej. Slovákov v tomto období je celkom iba päť: 1. Ján Labrai z Banskej Bystrice, 2. Ján Primík, 3. Ján Matejov z Krakovian, 4. Martin Božik z Bohdanoviec, 5. Ján Vognarek. Keďže Ján Labrai už roku 1564 zomrel mladý v Prahe, Ján Matejov bol prvý slovenský jezuita účinkujúci na Slovensku v Trnave, od r. 1564 ako profesor a slovenský kazateľ.

Z našej slovenskej strany, okrem už spomenutej všeobecnej konštatácie, že celý zväzok je venovaný dokumentom trnavského kolégia, treba zaznamenať ešte toto:

V záhlaví čítame, že o vydanie tohoto objemného zväzku sa zaslúžil vdp. Dr. Jozef Papin, Univ. profesor na Notre Dame, Indiana, USA, rodák zo Slovenska, ktorý kedysi účinkoval v Trnave, a svojou pomocou chcel vyjadriť svoj záujem o činnosť trnavských jezuitov a tým aj svojej slovenskej vlasti.

Autormi tohto prvého zväzku sú PP. Lukács a Polgár patriaci do maďarskej provincie, ktorí už viacej rokov podrobným štúdiom sa na toto dielo pripravovali. P. Lukács dokumenty zosbieral a P. Polgár ich kriticky pripravoval. Pomáhali im pritom však viacerí spolupracovníci. Zo strany slovenskej sú spomenuti v úvode PP. M. Lacko S.J. a St. Polčin S.J. Autorom treba priznať najväčšiu snahu po objekívnosti, aj čo sa týka národnej stránky. Zemepisné mená v texte sú podané tak ako je to v originiáli. Vo vysvetlivkách sú mená podané v rôznych rečiach, kladúc na prvé miesto meno v tej reči, kde sa dotyčné miesto teraz nachádza, na pr. Tyrnavia (Trnava, Nagyszombat, Tyrnau), Strigonia (Esztergom, Ostrihom, Gran). Jednu vec by som však chcel poznamenať, že na mape (str. 9*), miesta, ktoré nemajú latinského znenia a ležia na Slovensku, nemali byť zaznačené po maďarsky, ale po slovensky.

Zakončujúc vyjadrujem najväčšie uznanie autorom za ich objemnú a presnú prácu, ktorou preukázali veľkú službu slovenskej historiografii. Už tento prvý zväzok je najvážnejšou zbierkou prameňov k slovenským kulturnym dejinám v 16. storočí. Vyslovujem nádej, že skoro budú nasledovať aj ďalšie zväzky.

M. Lacko, S.J.

FILOZOFICKÝ SLOVNÍK, ruskú pôvodinu zredigovali P. Judin a M. Rozental, podľa 4. vydania do slovenčiny preložila prekladovvá komisia, Bratislava 1956, str. 524.

Býva zvykom, že filozofické slovníky, ktoré sú obyčajne syntézou náuky filozofických škôl alebo hnutí, vydávajú akadémie vied alebo nakladateľstvá vedeckej literatúry. Preklad Filozofického slovníka, ktorý vyšiel v Bratislave r. 1956 vyšiel vo vydavateľstve politickej literatúry. V tomto prípade je to celkom na mieste. Ide totiž o dielo, ktoré možno považovať skôr za nástroj politického boja komunistickej strany na Slovensku, ako za udalosť pre slovenskú filozofiu.

Keďže dielo vyšlo vo viacerých vydaniach v Moskve a dovoľujú ho prekladať do cudzích rečí, to znamená, že vyhovuje požiadavkám, ktoré musia takéto práce v komunizmom ovládaných krajinách splniť. Sú prejavom triedneho boja a ich význam sa vyčerpáva v službe triednemu boju. Keďže všetky filozofické sústavy, ktoré neopakujú poučky dialektického materializmu, sú pre komunistov na pozícii triedneho nepriateľa, neprekvapuje, že také spisy ako uvedený Filozofický slovník poznajú len dve farby: červenú, ktorá je totožná s pravdou, a čiernu, čo predstavuje omyl a zlo.

Filozofický slovník, o ktorom je reč, vysvetľuje stručne filozofickú terminológiu dialektického materializmu, ktorá nie je zvlášť bohatá. A keďže dielo

nepovažuje za vhodné zaoberať sa s mysliteľmi iných smerov inakšie ako podľa zásad triedneho boja, po stránke filozofickej terminológie nepredstavuje nijaké bohatstvo. Úplnejšie je pokiaľ ide o autorov, čo pripravovali dialektický materializmus, čo boli a sú jeho vyznávačmi. Slovník sa zaoberá aj s podradnými postavami komunistického myslenia. Diela komunistických autorov sa uvádzajú ako osobitné heslá. Komunistická terminológia ako aj komunistickí autori a ich diela uvádzajú sa ako vrchol vo filozofickom myslení.

Dala by sa pochopiť mimoriadna pozornosť, ktorú dielo venuje komunistickým autorom. Ťažko však pochopiť, že dielo, ktoré si nárokuje mať niečo spoločného s filozofiou, odbavuje ideových odporcov žargonom takých politických tribún, čo všetku silu argumentácie vidia v surových výrazoch prednesených s nekontrolovanou vášňou. Ako ukážka takej nefilozofickej roboty nech stačia niektoré výroky Filozofického slovníka, o ktorom hovoríme: Akvinský Tomáš vraj filozofiu používal "na "zdôvodnenie" (v uvodzovkách v origináli) kresťanských mýtov, na obranu feudálneho zriadenia a pápežských úsilí o svetovládu". Alebo: "Tomisti 700 rokov ustavične bojujú proti sociálnemu a kultúrnemu pokroku ľudstva."

Ľutovať treba, že si azad mnohí ľudia podľa takého diela budú tvoriť svoje náhľady o filozofii.

—šn—

Ján Mišianik, Jozef Minárik, Milena Michalcová-Cesnáková, Andrej Melicherčík: DEJINY STARŠEJ SLOVENSKEJ LITERATÚRY. Vydala Slovenská akadémia vied, Bratislava 1958, str. 320.

Po neúplných a nedokonalých dejinách slovenskej literatúry, Vlčkových i Pražákových, pociťovala sa po dlhé roky veľká potreba spracovania najmä staršieho úseku dejín našej literatúry. Keď preto r. 1958 vyšli takéto dejiny v Bratislave, predpokladali sme, že je tento náš kultúrny nedostatok aspoň čiastočne odstránený. Bohužiaľ, musíme povedať hneď na začiatku, že sa tak nestalo preto, že pod komunistickým režimom je možné prinášať len tendenčnú vedu, kde nejde o prísne vedecké zachytenie konkrétnych faktov, o ich zhodnotenie a začlenenie do užšieho domáceho rámca i do širšieho kultúrneho prostredia, ale v historických objavoch pomocou politicko-ideologickej špekulácie hľadajú sa tu tendenčné dôkazy na podoprenie komunistickej tézy o triednom vývine spoločnosti, ktorý sa vraj prejavuje aj v duchovnej tvorbe. Toto bola ústredná línia, ktorú sledovali autori Dejín staršej slovenskej literatúry. Obmedzili sa v svojej práci na to, aby každú starú literárnu papiatku rozpytvali "triednym" nožom a servírovali na tácni, ktorá má slúžiť politickej propagande. Je skutočné škoda, že mladí slovenskí literárni historici, i napriek tomu, že majú komunistickú legitimáciu, dali svoje meno pod vedecký kýč. Najväššiu vinu nesie na tom Ján Mišianik lebo on určoval tendenciu celého diela.

Autori tu vychádzali z tzv. nových metód literárno-historického zkúmania opierajúceho sa o širšie historické podmienky. A to im dávalo príležitosť, aby zachádzali ďalej v špekuláciach o triednom vývoji spoločnosti podľa marxistickej vedy ako si štúdium určitých literárno-historických oblastí vôbec žiada. Opomenuli preto nejeden aspekt umelecký a nábožensko-ideový ako špecifické znaky umenia staršej doby vôbec a tieto prejavy hodnotili meradlami myšlienkového zápasu dneška. Spoločenské súvislosti, ktoré majú často len okrajovú dôležitosť pri vzniku alebo tendencii umeleckého diela, urobili zásadným znakom hodnotenia doby i jej literárnych prajavov. Chceli infikovať ľudové tendencie aj tam, kde ich zrejme nemožno hľadať a kde folklor a literárne dielo majú často spoločný len časový rámec. Skrátka autori Dejín staršej slovenskej literatúry išli do tejto práce s teoretickou búdou a do tej zašili všetko od Veľkej Moravy (staroslovienska vzdelanosť), cez dobu románsku a gotickú (latinská kultúra), renesanciu (svetské prvky v literárnom diele—pre autorov: "prvé ohlasy meštiackej ideológie") až po barok (literatúra s pribúdaním ľudových

prvkov). A čo napriek tendencii celej knihy chýba ešte je, že sa uspokojili s týmto širokým, rámcovým rozdelením, že jednotlivé časové úseky nečlenili a tým aj necharakterizovali bližšie, čo sa pri takejto práci nutne žiada. Žiadala to už priehľadnosť materiálu a Mišianik to v úvode čiastočne i sám priznáva. Len tak sa mohlo stať, že pri pojednávaní latinskej humanistickej poézii zhrnuli oblasť s časovým rozpätím pol druhého storočia bez toho, žeby tu urobili deliacu charakteristiku rozdielnych úsekov. Tématický okruh ich zviedol od sledovania vývoja, ale nie vývoja spoločenského, ktorý nikdy nespúšťajú zo zreteľa, ale vývoja umeleckého, duchovného, ktorý nebol vždy určovaný hmotnými potrebami a záujmami ako to chce nášmu veku nanútiť materialistický svetonázor na každom kroku.

Pochybné je tiež husitskú literatúru zahrňovať pod pojem renesančného umenia, najmä keď európsku renesanciu sledujeme v literatúre až v 16. st. Autori tu podľa niektorých kritík rešpektovali nové literárno-historické názory v Maďarsku a Poľsku čo sa týka husitstva, ale je otázne, či je tento názor správny a či ho bolo osožné prenášať do takéhoto diela. Týmto nadsadzovaním na ideové prúdy, najmä ak v nich našli kritické tendencie proti vtedajšiemu platnému poriadku, ušla autorom domáca základňa, t. j. osobytnosť domáceho prostredia, jeho charakter, cieľ, tendencia i vývoj. Podobný problém nachádzame aj pri hodnotení renesančného a reformačného dramatu.

Vari správnu tendenciu uplatnili autori tychto dejín tam, kde medzi literárne poklady slovenské zahrňujú aj diela, ktoré vznikli mimo územia Slovenska a to tak autorov exulantov ako aj tých, ktorí pôsobili v Česku.

Novinkou týchto dejín literatúry je vsunutie pojednania o folklóre, ktoré podáva Andrej Melicherčík. Je to zaujímavá kapitola, ktorá objasňuje vývoj ľudovej slovesnosti a ako na ňu pôsobili umelé literárne formy. Kapitoly o dramate spracovala Milena Michalcová-Cesnáková. Jozef Minárik s Jánom Mišianikom rozvrhli dielo, určili jeho tendenciu a definitívne upravili texty.

Táto kniha je určená všeobecným vzdelávacím potrebám a vari aj to bol dôvod prečo autori museli tak silne podfarbiť dielo tendenciou marxistickej vedy. Napriek týmto výhradám kniha zhrňuje množstvo materiálu a v širokom rámci približuje slovenské dejiny, ich obraz, vývoj a bohatstvo až do 18. st. Pre budúceho historika našich literárnych dejíin zostanú tieto dejiny cennou výstrahou i poučením. A preto vari je dobre, že vyšli tak, ako vyšli.

—mž—

MOST

ROČNÍK (VOL.) VI. 1959

OBSAH

ŠTÚDIE

J. E. Andrej Grutka, D.D. **Sedembolestná — potlačiteľka bludov a ochrankyňa viery Slovákov** — 1

Michal Lacko, SJ. **Glagolská alebo rímsko-slovanská bohoslužba** — 121
Michal Lacko, SJ. **Výskum cyrilometodského obdobia v rokoch 1946-1958** — 50
Dr. Ján Oráč. **Pápeži a komunizmus I.** — 105
Dr. Ján Oráč. **Pápeži a komunizmus II.** — 154
Jozef Papin. **Púť Daniela Igumena Palomníka do Svätej Zeme v bukoveckom rukopise** — 10

Dr. Jozef Zlatňanský. **Cirkev a demokracia** — 87

ČLÁNKY

J. E. Andrej Grutka, D.D. **Kázeň v Danville, Pa.** — 179
J. C. Hronský. **Predsedníctvu Spolku slovenských spisovateľov a umelcov** — 145
J. C. Hronský — T. Kojiš, OSB. **Ohlas Zahraničnej Matice slovenskej** — 181
J. Kirschbaum. **Kongres Slavistov v Moskve** — 81
J. Kirschbaum. **Na 40. výročie obnovenia Matice Slovenskej** — 135
J. Kirschbaum. **K päťdesiatke Dr. J. A. Mikuša** — 137
M. Lacko, SJ. **Kultúrny význam oslavy 50. výročia Sestier sv. Cyrila a Metoda** — 181

M. Lacko, SJ. **Významná kultúrno-náboženská udalosť pre Slovákov v Amerike** — 81

Miloš K. Mlynarovič. **Rodný môj kraj** — 146
Š. Náhalka. **Emigrácie a cudzojazyčné encyklopédie** — 144
Š. Náhalka. **Series Cyrilomethodiana** — 79
Ján Okáľ. **Profil muža, ktorý dal tvár slovenským dejinám** (Dr. J. Cincík 50 ročný) — 28

Karol Strmeň. **Zlomky z denníka** — 169
Vladimír Šatura, SJ. **XII. medzinárodný filozofický kongres v Benátkach** — 76
T. J. Zúbek, OFM. **Spomienky na P. Augustína Gemelliho, OFM** — 175
Dr. Ernest Žatko. **Florentínske posedenia s Pierom Bargelinim** — 61
Marian Žiar. **Za hlasom volajúceho** — 74

PRÓZA

Draga Divínska. **Stretnutie** — 115
Miloš K. Mlynarovič. **Kto sa učí — ten sa mučí** — 23
Ján Rolko. **Ťuťko** — 69

POÉZIA

Miloš K. Mlynarovič. **Jahodárka** — 152
Miloš K. Mlynarovič. **Lúčenie** — 48

Karol Strmeň. **Paladion** — 9
Mikuláš Šprinc. **Matador** — 153
Mikuláš Šprinc. **Pri sebe** — 120
Mikuláš Šprinc. **Záhradám** — 152
Tu Fu. **Desať básní** (preklad K. Strmeňa) — 164
Gorazd Zvonický. **Ó, hviezdy** — 47
Gorazd Zvonický. **Telo** — 73
Andrej Žarnov. **Bolestná** — 27
Marian Žiar. **Pri stretnutí s Begom Bajazidom** — 71
Marian Žiar. **Hanba za Johna Granda** — 66

KNIHY

Joseph Cincik. **Anglo-Saxon And Slovak-Avar Patterns of Cuthbert's Gospel** (M. Lacko) — 85

Paul Grieger. **Caractere et Vocation** (Š. Náhalka) — 92
Paul Grieger. **Pie XII et la vocation pédagogique** (Š N.) — 92
Filip Hrobák. **Kalendár Jednota na rok 1959** (Kč) — 93
P. Judin - Rozental. **Filozofický slovník** (ŠN) — 190
Dr. Joseph Kirschbaum. **Ludovit Stur And His Place in the Slavic World** (A. Pier, OSB) — 82

Dr.Joseph Kirschbaum. **Náš boj o samostatnosť Slovenska** (J. Paučo) — 137
Kirsten - Bucholz - Kollman. **Raum und Befoelkerung in der Weltgeschichte** (Milan St. Ďurica) —

Dr. Imrich Kotvan. **Bibliografia Bernolákovcov** (J. Kirschbaum) — 87
Ladislaus Lukats, SJ - Ladislaus Polgár, SJ. **Documenta Romana Historiae Societatis Jesu in Regnis Corona Hungarica unitis. Tomus I.** (M. Lacko, SJ) — 188

Stanislav Mečiar. **Kukučin živý I.** (J. E. Bor) — 140
Bruno Meriggi. **Storia Delle Letterature Ceca e Slovacca** (M. Lacko) — 89
Ján Mišianik a kolektív. **Dejiny staršej slovenskej literatúry** (mž) — 191
Miloš K. Mlynarovič. **Mária — dielo diel Boha Stvoriteľa** (Mikuláš Šprinc)—88
Joseph Pauco. **Christian Slovakia Under Communism** (A. Pier, OSB) — 186
Dr. Jozef Paučo. **Literárny Almanach Slováka v Amerike na rok 1959** (kč) — 93
Joseph Pauco. **Unconquerables** (A. Pier, OSB) — 83
Ján Pankuch. **Národný Americko-slovenský kalendár na rok 1959** (mš) — 93
Dr. Karl Ploetz. **Auszug aus der Geschichte** (Milan St. Ďurica) — 90
Alexander Randa. **Handbuch der Weltgeschichte** (Milan St. Ďurica) — 91
Peter Vajcík. **Školstvo. Študijné a školské poriadky na Slovensku v XVI. storočí** (Ladislav Džubík) — 88

Tlačový kruh. **Kalendár Kanadskej Slovenskej Ligy na rok 1959** (mč) — 94
Gorazd Zvonický. **S ukazovákom na mraku** (Karol Strmeň) — 142

PRISPEJTE NA POMNÍK MARTINOVI KUKUČINOVI

Spolok slovenských spisovateľov a umelcov si plne uvedomuje veľký dosah životného diela Martina Kukučina na poli slovenského kultúrneho života a hrdo sa hlási k jeho dedičstvu.

My, ktorí sa priam tak ako on túlame svetom hnaní žitia nevôľou, s radosťou vítame iniciatívu Slovenského kultúrneho spolku v Buenos Aires, aby sme aspoň tou malou hrivnou mohli prispieť k splátke veľkého dlhu, ktorý nás viaže k osobnosti a dielu Martina Kukučina.

Je iba samozrejmé, že SSSU preberá vedenie zbierok na tento pomník, najmä v Spojených Štátoch a v Kanade, a poveruje svojho pokladníka Rev. Jána Lacha, aby dal myšlienke praktickú formu a postaral sa o jej zdarné prevedenie.

Martin Kukučin sa v mimoriadne vysokej miere zazlúžil o slovenský národ. Slováci, vzdajme mu hold v podobe čo aj akéhokoľvek skromného príspevku na jeho pomník.

Svoj príspevok pošlite na adresu: Rev. John J. Lach, 2006 Schrage Ave., Whiting, Indiana, USA.

Andrej Žarnov,
predseda SSSU

Mikuláš Šprinc,
tajomník SSSU

* * *

Ak chcete mať vo svojej knižnici dobrú a spoľahlivú slovenskú knihu, obráťte sa na administráciu Mostu: 2006 Schrage Ave., Whiting, Indiana.

Copyright 1959. By Slovak Writers and Artists Association, Cleveland, Ohio. No portion of this Revue may be reprinted or broadcast without permission of the Publisher.

DIELO, KTORÉ BY NEMALO CHÝBAŤ ANI V JEDNEJ

SLOVENSKEJ KULTÚRNEJ DOMÁCNOSTI!

SLOVENSKÉ DEJINY PO ANGLICKY

od prof. ODU

Dielo sa tlačí. Cena v subskripcii: $5.00

Po vyjdení z tlače: $6.00

OBJEDNAJTE SI HO UŽ TERAZ U:

Rev. John J. Lach, 2006 Schrage Ave.

Whiting, Indiana.

Printed in the United States